

'Baerje'

"BAERNE"

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne".

8e jaargang - nummer 3 - september 1984

Verschijnt viermaal per jaar.

Speciaal Emma-nummer à f 4, 50 verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit,
Van Wassenaerlaan 16, Baarn.

Redaktie : J. Kruidenier
H. Bronkhorst
E. Witsenburg-Horsman

Typewerk : M. van der Laan-Reitsma

Redaktie-adres : J. Kruidenier, Smutslaan 2, Baarn.
Tel. 02154 - 17860.

o-o-o-o

De Historische Kring "Baerne" stelt zich ten doel het bestuderen van en belangstelling kweken voor geschiedenis in het algemeen en van Baarn in het bijzonder. Zij tracht dit doel te bereiken door middel van het organiseren van lezingen, excursies, tentoonstellingen en het uitgeven van een eigen tijdschrift.

Naast deze algemene activiteiten bestaat de mogelijkheid toe te treden tot de volgende werkgroepen:

1. Werkgroep Oudheidkamer

Deze groep houdt zich o.a. bezig met het beheer en uitbreiden van de kollektie gemeentelijke oudheidkamer.

Inlichtingen: J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet, Prof. Meijerslaan 10, Baarn. Tel. 02154 - 20161.

2. Werkgroep Archeologie

Inlichtingen: Mevrouw B. Reitsma, Kampstraat 1, Baarn.
Tel. 02154 - 22124.

o-o-o-o

Dagelijks Bestuur van de vereniging:

Voorzitter : G.H. Grootendorst-Doornekamp
Secretaris : B. Braat
Penningmeester : E. v.d. Steeg

Secretariaat : B. Braat, Gerrit van der Veenlaan 2,
Baarn. Tel. 02154 - 12523.

Ledenadministratie : M. van der Laan-Reitsma, De Schoener
12, 3742 HD Baarn. Tel. 02154 -
11656.

o-o-o-o

De lidmaatschapskosten van de Historische Kring "Baerne" bedragen:

f 35,-- per jaar per gezin
f 25,-- per jaar voor een gewoon lid
f 12,50 per jaar voor een jeugdlid (14 t/m 18 jaar).

Postadres van de vereniging: Postbus 326, 3740 AH Baarn
Bankrekeningnummer : 30.47.28.292 t.n.v. H.K. "Baerne"
Postgironummer : 4192133 t.n.v. H.K. "Baerne"

o.o.o.o

INHOUD

=====

VAN DE REDAKTIE

EMMA, KONINGIN DER BARMHARTIGHEID

DE JEUGDJAREN VAN PRINSES EMMA - AROLSEN IN 1879

BAARN IN KONINGIN EMMA'S TIJD - I

BAARN IN KONINGIN EMMA'S TIJD - II

EMMA, HOOG MEDESTRIJDSTER TEGEN DE TUBERCULOSE

NIEUWE AANWINST VOOR DE OUDHEIDKAMER

UITNODIGING AAN ALLE LEDEN!!

DE GESCHIEDENIS VAN HET BREIEN IN NEDERLAND - EEN ONDERZOEK

LEZINGEN

PROGRAMMA

o-o-o-o

VAN DE REDAKTIE

=====

Aangezien de tentoonstelling "Koningin Emma en haar tijd" van 18 - 29 oktober a.s. in het Koetshuis van Kasteel Groeneveld zal worden gehouden, heeft de redactie besloten dit hele nummer aan dit onderwerp te wijden.

Wat weten wij nog van Koningin Emma?

Door oudere Baarnaars is zij nog lang niet vergeten, dat blijkt wel uit de interviews die we hebben afgenomen.

Nog steeds bewaart men de beste herinneringen aan haar.

Het is goed deze herinneringen vast te leggen, zodat ook de jongere generatie kan kennismaken met deze eens zo geliefde en sociaalvoelende koningin.

o-o-o-o

EMMA, KONINGIN DER BARMHARTIGHEID

Adelaide Emma Wilhelmina Therese von Waldeck-Pyrmont werd op 2 augustus 1858 te Arolsen als derde kind van vorst Georg Victor van Waldeck-Pyrmont en prinses Helena van Nassau geboren. Ze groeide op in een groot, gezellig gezin samen met haar vijf zusters, de prinsessen Sophie, Pauline, Marie, Helena, Elisabeth en haar broer prins Friedrich. Haar jeugd op het prachtige Barok-slot Arolsen, te midden van de schitterende natuur, moet dan ook gelukkig zijn geweest. Drie facetten van haar jeugd waren bepalend voor de rest van haar leven:

- 1e. Haar opvoeding in het betrekkelijk eenvoudige, vroom Lutherse gezin;
- 2e. Het onderwijs dat zij genoot, waarin plaats was voor sociale en creatieve vorming;
- 3e. Het overlijden van haar oudste zusje Sophie in 1869 op 15-jarige leeftijd aan tuberculose.

Deze elementen verklaren haar eenvoud en de grote belangstelling voor haar medemens gedurende haar hele leven. Talrijke voorbeelden zijn hiervan te geven. Het bekendste is wel haar daadwerkelijke steun bij de bestrijding van de tuberculose, een ziekte die ze zelf van zo nabij kende. Iets over haar jeugd heeft ze op latere leeftijd verteld in een interview met de N.R.C. Wij citeren:

" Onze opvoeding was eenvoudig. We hadden jarenlang een Engelse gouvernante. Ze voelde zeer sociaal. Ze sprak ons over arbeidsverhoudingen, sociale instellingen, het leven van de fabrieksarbeiders, toen meestal nog zeer treurig. We waren met vijf zusters. De oudste kreeg tering toen zij 15 jaar was. Een tragedie. Ach, de diepe indruk die dit op mij maakte! Daaruit is mijn belangstelling ontstaan voor de lijders aan die vreselijke ziekte. En voor de middelen om haar te voorkomen. Ik was de derde zuster naar de leeftijd. Na de vierde volgde een broer, nog een schooljongen toen wij al volwassen waren. En dan het jongste zusje, ons speelpopje, nog een kindje toen ik trouwde. Een groot voorrecht: een groot gezin. Je voedt elkaar op. Je leert toegeven, niet je wil doordrijven, achterstaan ter wille van een ander. We gingen niet zoveel met anderen om. Dat hoeft ook niet als je zelf een grote kring vormt. Aan tafel, met de gouvernante, de gouverneur, de kinderjuffrouw, moeders twee hofdames, mijn broers vriendje dat met hem opgevoed werd, waren we toch iedere dag met veertien samen. Dat brengt gezellige conversatie mee. We gingen dikwijls op reis. Naar het zuiden veel ter wille van mijn zieke zuster; na haar dood omdat moeder het zelf toen nodig had. Naar Noorwegen ook en altijd voorbereid op het vreemde land door speciale lessen. In Zweden logeerden wij bij onze oom en tante: een zuster van onze moeder was getrouwd met Koning Oscar. We leerden uitstekend tekenen en handwerken. Toen we in Cannes logeerden kreeg ik daar goede tekenlessen en Franse literatuur van een Fransman. Onze opvoeding was breed voor die tijd. Vader las veel wetenschappelijke werken. Daaruit vertelde hij ons. Maar de praktijk van de opvoeding berustte bij onze moeder. Heel jong al hielpen we mee in haar liefdadigheidswerk. Als we op reis waren, schreven we brieven voor moeder: was er wel aan gedacht om hier soep te brengen; daar kinderkleertjes? Thuis gingen we naar de mensen toe en brachten de nodige dingen.

Weet u hoe omslachtig het reizen vanuit Arolsen toen was? Als wij naar Pymont trokken 's zomers, was er geen spoortrein! Zo'n uur of acht in een rijtuig. Onze vader was vorst van Waldeck en Pymont. Wij woonden daar in een oud kasteel met een gracht erom en een ophaalbrug. Arolsen lag twee uur af van de naaste spoorwegverbinding. Toch kwamen er telkens vreemden: inspecteurs, generaals, kerkelijke overheden. De stad telde maar 2000 inwoners en bezat geen goed hotel. Onze vader bood al gauw gastvrijheid aan op het paleis. Moeder had een grote begaafdheid om met mensen om te gaan en hen tot hun recht te laten komen. Wij dochters hebben getracht moeders voorbeeld te volgen, ook in haar sociale belangstelling. Ieder van ons weer anders, naar eigen persoonlijke aanleg."

In 1878 kwam er een grote verandering in haar leven. Koning Willem III kwam in Arolsen logeren en bleef daar vier dagen. Later kwam hij terug en na dit tweede bezoek volgde de verlovning in het najaar van 1878. De verlovning duurde drie maanden en bij Koninklijk Besluit werd toestemming tot het huwelijk verleend, dat op 7 januari 1879 in de slotkapel te Arolsen werd voltrokken. Waldecker vrouwen hadden het tapijt geweven, dat voor het altaar zou worden gelegd en waarop Emma en Willem zouden moeten knielen. Er waren veel geschenken, waaronder een schilderij met het uitzicht zoals zij in haar jeugd had uit het raam van haar kamer. Van de Koning kreeg zij een kostbaar met diamanten en briljanten ingezet medaillon, waarop zijn portret stond gegraveerd.

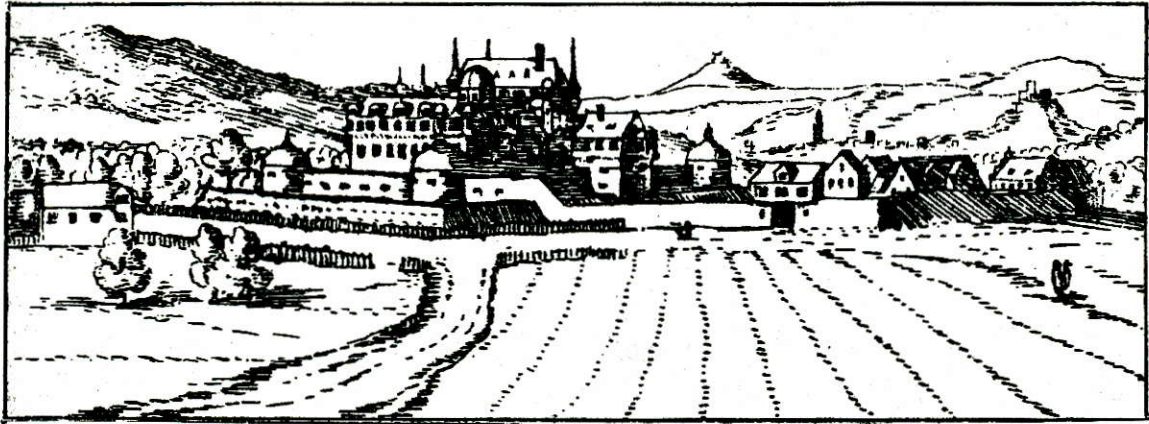
Al voor haar huwelijk in Arolsen kreeg prinses Emma les van Dr. L.R. Beynen, die juist was afgetreden als rector van het gymnasium in Den Haag, in o.a. aardrijkskunde, geschiedenis, kunstgeschiedenis, aard en karakter van ons volk en vooral onze taal. Ook zijn dochter, mej. L. Beynen, die vooral de conversatie met prinses Emma onderhield, was meegekomen. De lessen werden ook later in Nederland voortgezet tot in het voorjaar van 1885.

Op 10 januari 1879, nadat in Waldeck zelf enige dagen lang feestelijkheden hadden plaats gehad, betrad zij voor het eerst de Nederlandse bodem. Op 20 januari zou de intocht in Amsterdam plaatsvinden en op 27 januari de intocht in Den Haag.

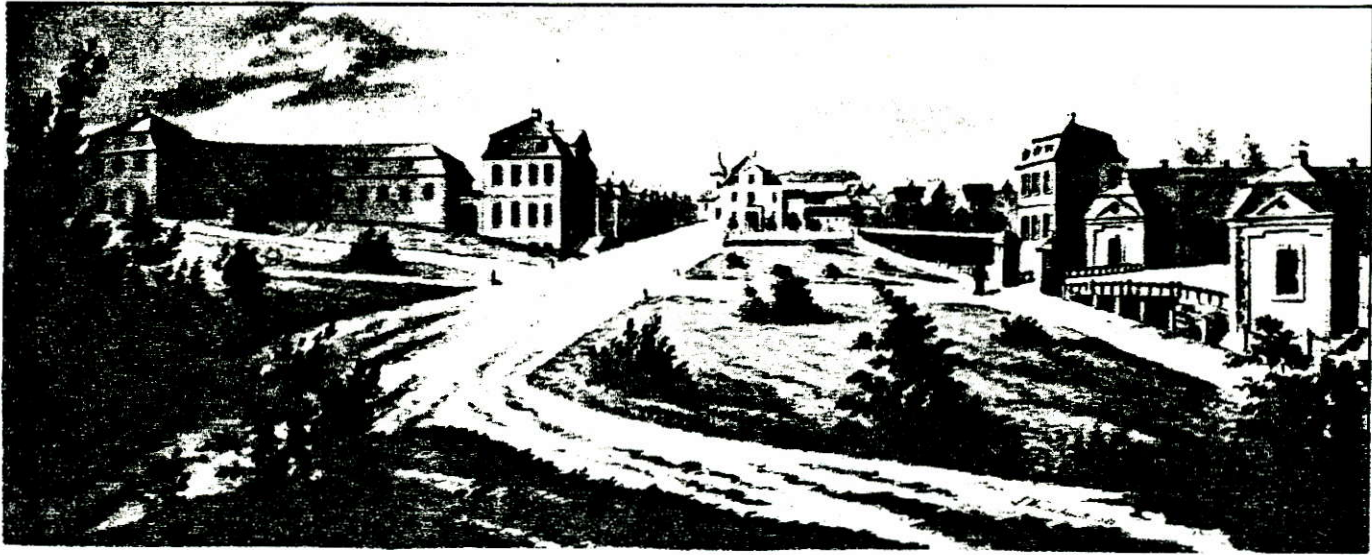
Door het overlijden van de Baarnse Prins Hendrik, de jongere broer van Koning Willem III, werden deze intochten uitgesteld tot resp. 21 en 28 april. Zowel in Nederland als in Luxemburg, waar zij een maand later haar intocht hield als Groothertogin, was de ontvangst door de bevolking hartelijk en enthousiast. Toch moet gezegd worden dat de Nederlanders later gedurende haar eerste jaren in ons land een ietwat afwachtende houding aannamen. Misschien kwam dit ook, omdat men de eerste vrouw van de Koning, Koningin Sophie, nog niet was vergeten.

Haar eerste huwelijksjaren werden trouwens gekenmerkt door voortdurende rouw. Op 11 juni 1879 overlijdt Kroonprins Willem in Parijs en twee jaar later sterft Prins Frederik, een oom van Koning Willem III. De positie van het Huis van Oranje wordt hierdoor nogal verzwakt, te meer daar de tweede zoon van Koning Willem III, Prins Alexander, nogal een zwakke gezondheid heeft. Groot is dan ook de vreugde wanneer Emma op 31 augustus 1880 het leven schenkt aan haar dochter Wilhelmina. De dynastie is hiermee gered en haar populariteit stijgt.

In 1884 sterft de bijna 33-jarige Kroonprins Alexander en de vierjarige Prinses Wilhelmina is nu Nederlands enige hoop op het voortbestaan van het Huis van Oranje.

De oudste afbeelding van Arolsen door Wilhelm Dilich uit 1600.

Boven: Arolsen in 1853. Zo moet Prinses Emma het nog gekend hebben.

Onder: Arolsen, zoals het er ook nu nog uitziet.

Het vorstelijk Paleis te Arolsen.

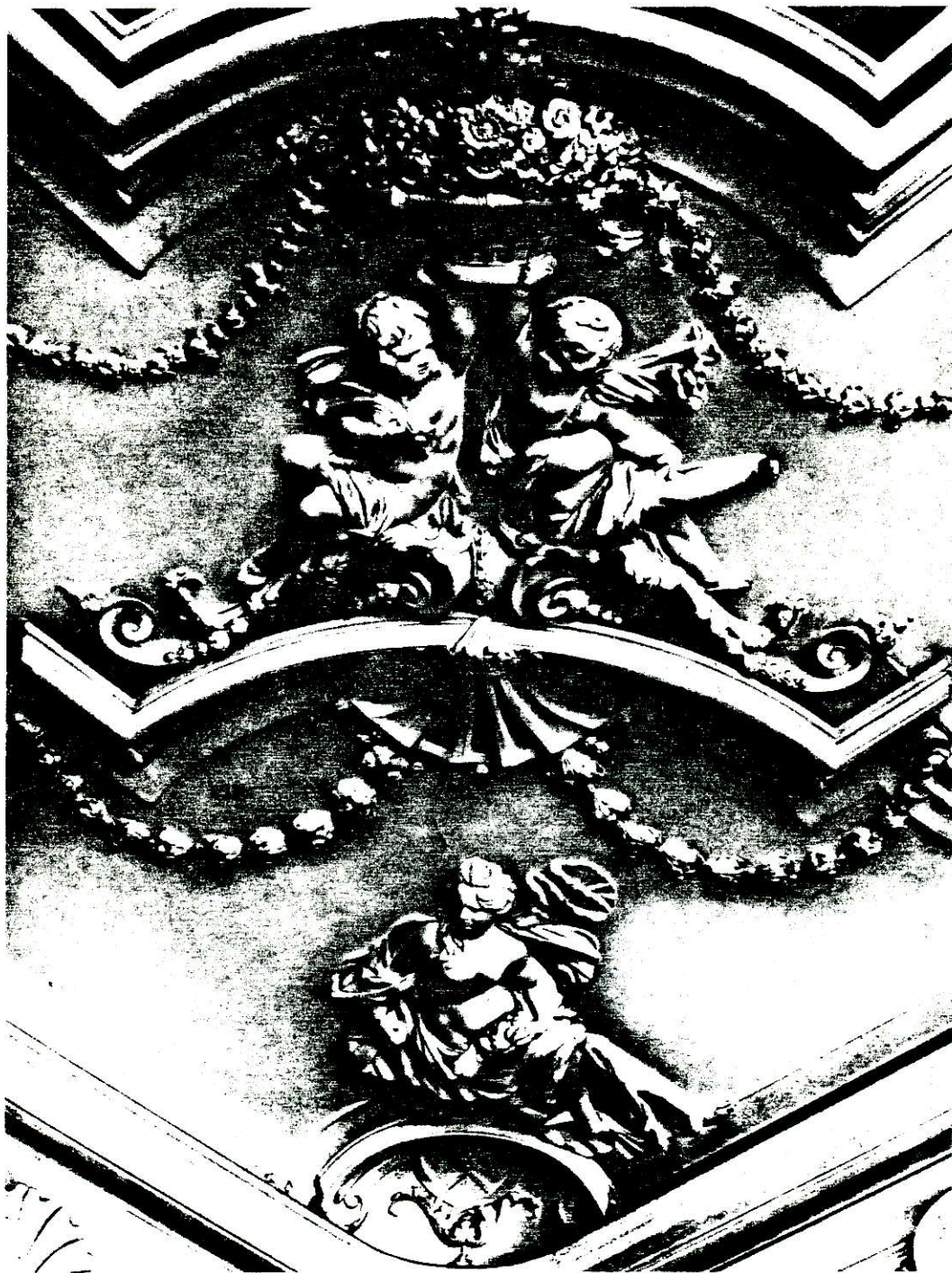
GEORG VICTOR, VORST VAN WALDECK-PYRMONT, HARER
MAJESTEIT'S VADER.

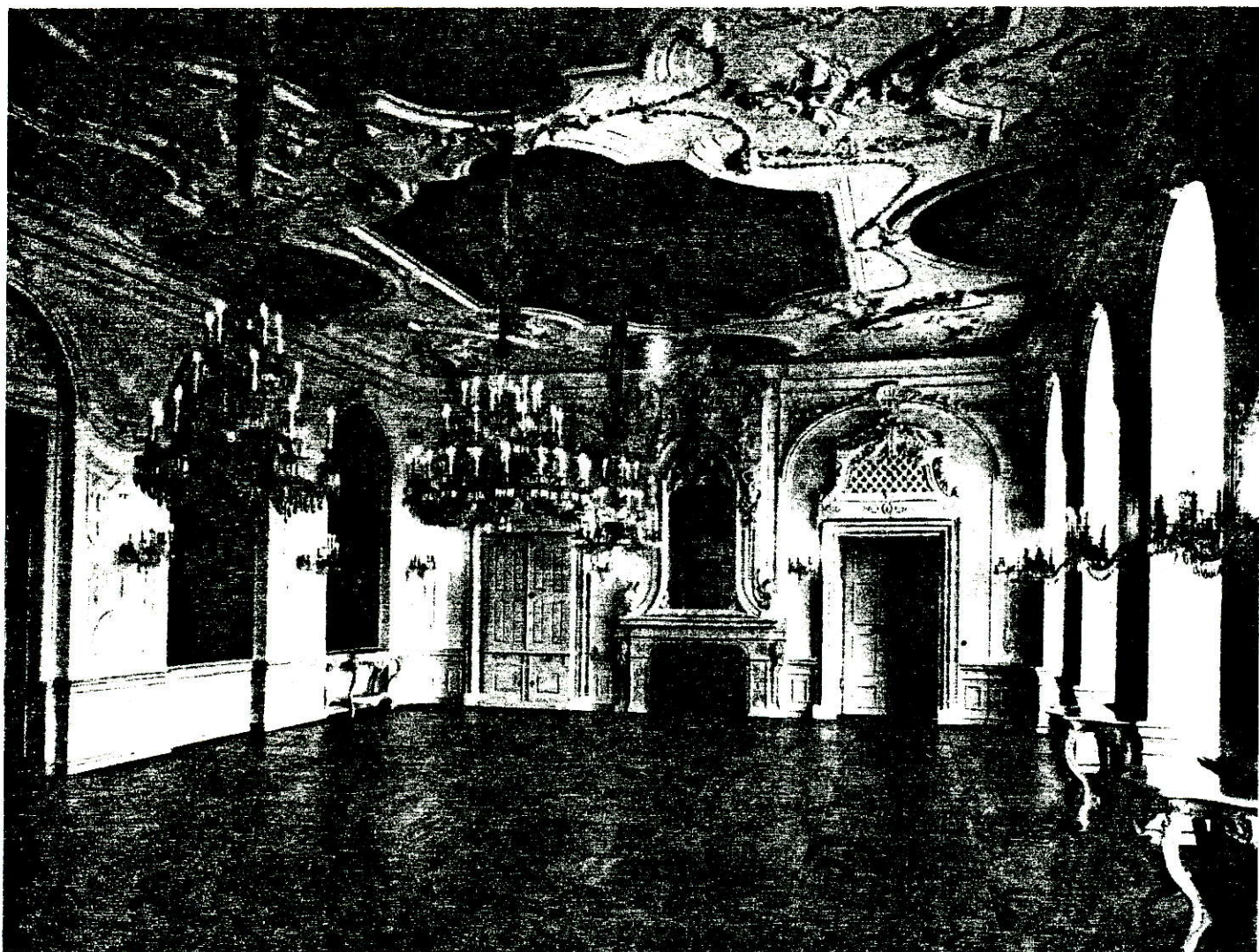
PRINSES HELENA VAN NASSAU, VORSTIN VAN WALDECK-PYRMONT,
HARER MAJESTEITS MOEDER

Prinses Emma ten tijde van haar
verloving in 1878.

Detail van de tuinzaal.
Een meesterwerk van de gipskunstenaar Andrea Gallasini.

De beroemde tuinzaal van slot Arolsen.

Dit typische Barok-slot is gebouwd in navolging van Versailles door Julius Ludwig Rothweil (1670-1750) en werd in 1720 voltooid.

Opdrachtgever was Vorst Friedrich von Waldeck.

Tijdens de ernstige ziekte van Koning Willem III wordt Emma op 14 november 1889 regentes. Op 20 november wordt zij beëdigd en richtte ze haar eerste proclamatie tot ons volk. Drie dagen later overlijdt Koning Willem III op 't Loo en op 8 december 1889 legt zij opnieuw de eed af.

Een nieuwe fase in haar leven breekt aan. Zij heeft nu een zeer zware dubbele taak van regeester enerzijds en opvoedster anderzijds. Iedereen is het er over eens dat de 32-jarige Emma zich van deze beide taken uitstekend heeft gekweten. Wat het eerste deel van deze taak betreft: de acht jaren van Emma's regentschap hebben zich op staatkundig en sociaal gebied door de allerbelangrijkste gebeurtenissen gekenmerkt. Op haast elk terrein was er in deze periode sprake van verandering en vernieuwing te bemerken. Natuurlijk was dit niet Emma's werk, maar ze moest in deze woelige tijd wel leiding geven. De veranderingen in deze tijd waren zo groot, dat men deze periode wel eens "de wedergeboorte van Nederland" heeft genoemd. Op politiek gebied was het een zeer onrustige tijd. Domela Nieuwenhuis deed in 1888 zijn intrede in de Tweede Kamer. In 1894 werd de S.D.A.P. opgericht en dit leidde ertoe dat na de verkiezingen van 1897 de eerste sociaal-democraten in het parlement kwamen. Verder was er de kiesrecht kwestie, die hier de gemoederen in lichte laaie zette. Er was de strijd op sociaal gebied, het streven naar sociale wetgeving, bovendien vond er een hervorming van ons belastingstelsel plaats. Op militair gebied werd de algemene dienstplicht ingevoerd. In Indië giste het en ook onze buitenlandse politiek kampte met grote problemen. Ook op geestelijk gebied veranderde er veel. Onze wetenschap kwam tot nieuwe bloei, de schilderkunst en literatuur bleven niet achter. Koningin Emma heeft aan dit alles leiding gegeven op een voortreffelijke onpartijdige manier. Nooit is de eerlijkheid en de onbaatzuchtigheid van haar optreden betwijfeld en iedereen bewonderde haar flinkheid en haar takt. Dezelfde takt toonde de Regentes bij de opvoeding van Prinses Wilhelmina. Naast een goede intellectuele vorming werd voldoende aandacht besteed aan de kunstzinnige vorming van de Prinses. Emma's eigen jeugd en opvoeding zullen hierbij zeker van invloed zijn geweest. De Regentes probeerde ook haar dochter zoveel mogelijk in contact te brengen met het Nederlandse volk. Al op zeer jonge leeftijd verrichtte Prinses Wilhelmina diverse openbare handelingen. Er werden officiële bezoeken gebracht aan Duitsland, Engeland en Frankrijk. De vakanties brachten moeder en dochter gewoonlijk in Zwitserland of in Duitsland door, waarbij natuurlijk ook Waldeck werd bezocht. Nog steeds wijst men in het park van Slot Arolsen de boom aan, die door Prinses Wilhelmina werd geplant.

Op 30 augustus 1898 treedt Emma af als Regentes. Zij verwisselde van woning en verliet het Paleis Noordeinde voor het Paleis aan het Korte Voorhout. Als zomerverblijf had zij Soestdijk. Van het Nederlandse volk ontving ze een geschenk (f 300.000,--). Van de Koning had ze indertijd een stuk grond bij Renkum cadeau gekregen. Dit bedrag werd samen met deze buitenplaats door haar ten behoeve van de tuberculosebestrijding aangewend. Zo ontstond het bekende Oranje-Nassau Oord. Te harer ere was ook in Nederlands-Indië geld ingezameld. Zij vulde dit bedrag aan tot een ton gouds en schonk dit aan de Vereniging voor Ziekenverpleging in Nederlands-Indië. Geld uit West-Indië werd besteed voor de behandeling van lepra-lijders.

Haar hele verdere leven heeft ze zich ingezet voor haar zwakkere of zieke medemens, waarbij vooral de T.B.C.-bestrijding haar grote aandacht had. Zij werd daarom ook wel "Koningin der Barmhartigheid" genoemd.

We zouden hier nog veel voorbeelden van kunnen noemen.

We beperken ons tot slechts een enkel voorbeeld:

In 1899 stond zij aan de "Vereniging tot Ziekenverpleging" te Baarn een ruim terrein af om een ziekenhuis te bouwen (Torenlaan). Later stelde ze aanzienlijke bedragen ter beschikking voor de verbouwing daarvan. In 1910 werd mede door haar toedoen de Stichting Emmabloem opgericht.

In 1928 ontstond de Stichting Koningin Emma Fonds, dat steun verleende aan behoeftigen en ouden van dagen. Beide stichtingen werden door haar ook financieel gesteund.

Een jaar voor haar dood komt ze zelfs nog voor de radio om de bevolking aan te sporen te offeren voor de T.B.C.-bestrijding. "Het voornaamste is niet gelukkig worden, maar gelukkig maken", was één van haar uitspraken. Toch moeten het huwelijk van haar dochter in 1901 en de geboorte van haar kleindochter in 1909 haarzelf ook het nodige geluk gegeven hebben.

Op 20 maart 1934 kwam er een eind aan dit dienende leven na een kortstondige ziekte. Haar dood maakte een diepe indruk op alle Nederlanders en de belangstelling bij haar begrafenis in Delft was overweldigend. Het was een duidelijk bewijs van aanhankelijkheid. Een aanhankelijkheid, waarvan men ook in Baarn nog steeds sporen kan terugvinden.

J. Kruidenier.

Gegevens ontleend aan:
Koningin Emma, D. Hans.

o-o-o-o

DE JEUGDJAREN VAN PRINSES EMMA - AROLSSEN IN 1879

=====
Het lijkt wel of Koningin Emma's leven eerst begint op 20-jarige leeftijd als zij zich verlooft met Koning Willem III. Foto's uit 1879 en de tachtiger jaren zijn niet moeilijk te vinden. Maar voordien?

We zouden kinderfoto's van haar willen vergelijken met die van haar dochter, kleindochter en de nadien geboren nakomelingen. Wat we weten uit haar jeugd zijn de spaarzame feiten, die zij zelf ooit vertelde en o.a. opgetekend werden door haar dochter, H.M. Koningin Wilhelmina.

Zo vertelde Koningin Emma hoe gezellig het vroeger thuis was aan tafel. Het grote gezin en daarbij nog een gouverneur, gouvernante en kinderjuffrouw en twee hofdames!

Er werd door de familie voor die tijd veel gereisd, naar het zuiden, maar ook naar Noorwegen en Zweden. In Zweden werd gelogeed bij Koning Oscar, een oudoom van moeders zijde.

De kinderen kregen huisonderricht. De meisjes borduurden en tekenden veel. En al op jonge leeftijd werden zij door hun moeder betrokken bij veel sociaal werk. Vooral armen en zieken werden bezocht. Ook tijdens een verblijf in het buitenland gingen de lessen, zij het in aangepaste vorm, door. Zo kreeg Prinses Emma in Zuid-Frankrijk naast goede tekenlessen ook les in Franse literatuur van een Fransman.

Het past allemaal zo goed in de sfeer van die tijd, de vorming van koningskinderen. We zouden eigenlijk willen weten wat de meisjes na hun lessen deden. Borduren, muziek beoefenen, tekenen en lezen liggen erg voor de hand. Wandelen al evenzo, hoewel ze moesten telkens minzaam neigen als men hen groette. Je zou zo denken dat er ook geravot moet zijn. Zoal geen slootje gesprongen, dan toch over plassen, boompje geklommen (of deden prinsessen zoiets niet?) en op z'n minst paard of pony gereden, touwtje gesprongen, getold, krijgertje en verstoppertje gespeeld. Het zal wel, maar we kunnen er tot nu toe niets over vinden. Wel over de sfeer van Waldeck in 1879. Door de aankondiging van 's Konings tweede huwelijk was er in Nederland natuurlijk belangstelling ontstaan voor de jonge prinses en het land waarvan zij kwam. In 1879 wordt dan ook bij Tjeenk Willink in Haarlem een boekwerkje uitgegeven onder de titel "Waldeck in vogelvlucht", geschreven door ene Gerard Keller. Deze was naar Waldeck gereisd en beschrijft uitvoerig zijn wedervaren. Maar dan ook zeer uitvoerig. Over Oberhausen reisde hij per trein naar Warburg, het laatste spoorwegstation aan de lijn Dortmund-Dresden, vanwaar de reis per rijtuig verder ging. In heel Waldeck was nog geen stukje spoorlijn, alle lijnen van het toch al vrij dichte Duitse spoorwegnet gingen juist buiten de landsgrenzen om. De reis betekende overstappen met uren wachten en daarna uren rijden langs mijnen en hoge schoorstenen (Roergebied!). "Alles is met een waas van steenkolenruis en steenkolendamp overdekt", zo schrijft hij. Welvarend tussen kwijnende fabrieken en nijverheidsondernemingen was overigens het oord waar Krupp zijn kanonnen goot.

Na een overnachting in Warburg gaat het de volgende dag per rijtuig naar Arolsen. De dorpen onderweg leken veel op elkaar, een straat met lage huizen en een poel in het midden.

Kinderen die speelden in het slijk en talloze varkens en ganzen. "Nooit in mijn leven heb ik op één dag zoveel ganzen gezien", aldus de schrijver. Na drie uur rijden kwam men in Arolsen aan, dat toendertijd 2460 inwoners telde, een brede hoofdstraat had met een aantal fraai aangelegde villa's met goed onderhouden tuinen. Het paleis noemt hij indrukwekkend, van lichte steen met blauwe koepeldaken bedekt. En van de trans wapperen twee vlaggen, de zwart-rood-gouden en ... de Nederlandse driekleur.

Het enige hotel, Römer, kon de kennelijk verwende Nederlander minder bekoren. Hij schrijft tenminste:

Het diné was in overeenstemming met de inrichting van het hotel. Zelden heb ik aan een table d'hôte zoo frugaal gegeten. Toen Cincinnatus zijne waardigheid nederlegde, had hij in Arolsen, indien er toen een Arolsen had bestaan - maar de geschiedenis kent er zulk een verleden niet aan toe - het middagmaal zijner keuze kunnen vinden. Zelfs het brood is er niet berekend voor hen, die uit beschaafde steden zich herwaarts verplaatsen. Het was een soort, dat den overgang vormt tot roggebrood; zeer voedzaam ongetwijfeld, maar meer geschikt om den honger te stillen van iemand die den ganschen dag op het veld heeft gewerkt, dan om aan een diné te worden aangeboden.

Het overige menu was hiermede in overeenstemming, zoodat ik, mijn tafel te huis mij herinnerde, in mijn eigen schatting een geducht epicurist werd. Maar ziet, terwijl de in snijboonen gekookte aardappelen of de in aardappelen gekookte snijboonen werden rondgediend, klonk eensklaps de knal van een champagneflesch die werd ontkurkt. Die aardigheid had ik meermalen van een commis-voyageur gehoord, en ik zocht met den blik naar den man, die deze satire op het diné maakte. Er waren geen handelsreizigers aan tafel; dus moest het een der jongere officieren zijn, die aan het uiteinde waren gezeten, jongelui met verlof, die over Arolsen huiswaarts keerden en waarvan sommigen in hun kapotjas aan de table d'hôte verschenen waren. En waarschijnlijk, hij schuilde onder hen, maar - hij schonk champagne tout de bon aan een zijner kameraden. Bij velerlei gelegenheden en in velerlei toestanden heb ik champagne zien drinken, maar aan een diné als dit was het nog niemand in het hoofd gekomen.

Zo gaat het boekje door. Alle bezienswaardigheden komen aan de orde. De bibliotheek met kostbare oude handschriften, het Muntenkabinet en het museum met o.a. zo'n 700 nagenoeg onbeschadigde beeldjes, afkomstig van de opgravingen van Herculaneum en Pompei. Hij wandelt vervolgens in het park, waarover hij schrijft:

Het park achter het slot is tijdens het verblijf der vorstelijke familie gesloten. Evenals het slot zelf in den stijl is gebouwd van het paleis te Versailles, is ook het park in hetzelfde genre aangelegd. Het is echter minder uitgebreid en mist ook den rijken overvloed van marmergroepen. Was de wandeling daar ons niet geoorloofd, de lanen van het park bij het Nieuwe Slot stonden voor ons open. Wij doorwandelden deze, die zeer net aangelegd en goed onderhouden zijn, in de verwachting de prinsessen te ontmoeten, die hier vaak op dit uur van den dag de buitenlucht genieten. Werkelijk mochten wij de prinsessen Emma, Helène en hare jongere zuster op haar terugweg naar het kasteel ontmoeten, vergezeld van eenig gevolg, maar de afstand was te groot om haar nauwkeurig te zien. Haar beeld stond ons evenwel te goed voor den geest om haar niet te herkennen, en zeker hebben wij de prinses beter waargenomen dan zij ons, want prinses Emma is kortzichtig. De vorstelijke familie wandelt hier vaak, en ook in de allée, die langs het park loopt, maar daar meestal op uren als er geen wandelaars zijn, want daar Arolsen klein is en iedereen hen kent, geniet de vorstelijke familie het vrij twijfelachtig genot van den gezeten Arnhemmer, die op een schoonen voormiddag op den Velperweg wandelt, en kan de prins met den hoed in de hand loopen.

Een van de telgen van het waldecksche gezin mochten wij echter van zeer nabij zien: de vijfjarige prinses Elizabeth in haar ezelwagen, vergezeld van hare gouvernante en een livreebediende.

Arolsen. 1878.

KONINGIN EMMA TEN TIJDE VAN HET AANVAARDEN VAN HET REGENTSCHAP.

Allen die zij voorbij reed bleven staan en ontblootten eerbiedig het hoofd, en het prinsesje boog met zooveel aristocratische fierheid en kinderlijke lieftalligheid tevens, dat men daarvoor alleen zijn hoed zou afnemen.

Ook bezoekt hij diverse andere plaatsen en bezienswaardigheden in Waldeck, waaronder het oude stamslot. Beurtelings laat hij zich lovend uit en ietwat afkeurend of toont zich verbaasd. Uitvoerig wordt ingegaan op gruwelkelders, waar gevangenen moesten leven in liggende (Sarg) ofwel in staande toestand, in een cel juist ruim genoeg om er overeind te kunnen staan. Interessanter voor ons zijn echter de eigentijdse beschrijvingen van ontmoetingen met mens en dier, waardoor we iets kunnen proeven van de sfeer van meer dan een eeuw geleden. Zo schrijft hij over de Waldeckse steden en dorpen:

Wat een stempel op de Waldecksche steden en dorpen drukt, is, gelijk ik reeds opmerkte, de ontzaglijke hoeveelheid ganzen en varkens, die men er in aantreft. Men schijnt het maatschappelijke leven eenigszins naar de behoeften van die dieren in te richten. De straat toch is één modderpoel, waar een voetganger met een schoeisel als het onze, elk oogenblik wanhopig stil staat, om rond te kijken hoe hij zijn weg vervolgen moet, zonder tot over de enkels in het slijk te zakken. Vroolijk ploeteren hier de varkens door heen. Gansche kudden ontmoet men, en niet minder alleen loopende, die op avontuur uitgaan. Gelijk bij ons de honden, ziet men ze bij elkander stilstaan, rustig of hollend de straten doorkruisen, zijwegen of steegjes een eind volgen en weder terugkeeren, of zich kalm op een stoep in het zonnetje neervleien. Vooral is het eigenaardig den zwijnenhoeder met zijne kudde te zien tehuis komen. Des morgens verzamelt deze de varkens, die men op het veld wil laten grazen, of beter gezegd wroeten, en wanneer hij des namiddags met een troep van vijftig of meer varkens tehuis komt, loopt het halve dorp uit om de wandelaars in ontvangst te nemen, en elk weder naar zijn eigen woning te brengen, voor zoover het die niet zelf kan vinden. Knaapjes en meisjes, die ter nauwernood zelve loopen konden, waren daarbij behulpzaam, en deden wat zij konden om het geheugen der terugkeerende varkens te gemoet te komen, en dreven hen de huizen, poorten en stegen in, waarin zij tehuis behoorden.

Zo kwamen de Nederlanders iets meer aan de weet over het land van hun nieuwe koningin. Zeker is dat Nederland, kat-uit-de-boom-kijkerig als ons volk is, Koningin Emma met enige reserve tegemoet getreden is. Gaandeweg heeft zij echter aller harten gewonnen. De woorden "dienen" en "helpen" stonden hoog in haar vaandel en ongetwijfeld heeft zij ook daarop gedoeld toen zij de woorden sprak: "Laat ons volk groot zijn in die dingen, waarin ook een klein volk groot kan zijn".

G.H. Grootendorst-Doornekamp.

Gegevens uit: "Eenzaam maar niet alleen" - Wilhelmina
Koningin Emma - D. Hans
Waldeck in vogelvlucht - Gerard Keller

BAARN IN KONINGIN EMMA'S TIJD - I

=====
Het lijkt zo'n eenvoudige opdracht: vertel eens iets over Baarn in de tijd van Koningin Emma. Maar als je de zaak rustig gaat bekijken, dan is het allemaal niet zo simpel. Aan naslagwerk blijkt er in ons dorp weinig te zijn: veel prentjes en plaatjes en weinig informatie. En als je de mensen die deze tijd nog hebben meegemaakt ondervraagt, dan blijven de antwoorden dikwijls vaag. Men verschuilt zich achter de zin: Het is al zo lang geleden. Bij stukjes en brokjes moest dit verhaal tot stand komen. Gelukkig vonden wij in de bibliotheek twee boekjes die als wegwijzer konden dienen: Baarn in Oude Ansichten van Fred Lammers en Soestdijk en zijn bewoners van Drs. M. Schenk en J. Spaan. De Oudheidkamer leverde een gids voor Baarn en Lage Vuursche uit 1924 op. Al speurend en lezend wellen er dan ook herinneringen bij jezelf op; dingen waar je nooit meer aandacht aan hebt geschonken, maar die van lieverlede komen bovendrijven. Och, en als je bij oude plaatsgenoten een beetje aandringt, dan komen er toch nog wel aardige dingen aan het licht.

"De tijd van Koningin Emma". Veel mensen vergeten dat die al meer dan honderd jaar geleden begon. Baarn speelde hier voorlopig maar een uiterst geringe rol bij; pas toen Koningin Wilhelmina aan de regering kwam, begon Soestdijk weer voor ons dorp te leven, want haar moeder maakte het paleis tot haar zomerresidentie. De Koningin Moeder voelde zich thuis in deze omgeving en in het reeds genoemde boekje "Soestdijk en zijn bewoners" schreef Drs. Schenk: "Zij stelde niet alleen belang in de mensen die haar omringden, in en bij het paleis, in en bij Baarn.... Haar ideaal was dat ieder, die in of bij het paleis werkte, zich deel zou voelen van een grote familie, waarin zij als de zorgende moeder verkeerde. De inrichting van het huis en de aanplant van de tuinen bestuurde zij zelf. Haar belangstelling en meelevens beperkte zich niet tot de betrekkelijk kleine kring van hofhouding en personeel; zij strekten zich uit tot alle bewoners in de omgeving."

Wie kan uit die vroege tijd beter vertellen dan iemand die als kind recht tegenover het paleis woonde, iemand wier vader tuinbaas was op Soestdijk? Dat is mevrouw Van Kouterik-Smit (86 jaar), die met vader en moeder, broers en zusjes in één van de woningen vlak naast de stallen woonde. Na zijn pensionering betrok vader Smit een huis aan de Torenlaan, hoek Sumatrastraat, dat ook tot de koninklijke domeinen behoorde. Hij was een gezien man, die bij zijn zilveren ambtsjubileum een inktpot met zilveren deksel cadeau kreeg. Zijn dochter toont hem vol trots. Ook memoreert zij een gouden dasspeld, ander blijk van vorstelijke waardering. Als mevrouw Van Kouterik eenmaal op haar praatstoel zit, dan komen er nogal wat herinneringen boven, ofschoon zij verontschuldigd zegt: "Als kind let je eigenlijk niet zo op hoe je leeft." Zij vond het wonen zo dicht in de koninklijke omgeving heel gewoon. Het park stond voor de kinderen Smit open als de hofhouding was teruggekeerd naar Den Haag. "En op de verjaardag van Koningin Moeder Emma - zij gebruikt die titel bij voorkeur voluit - dan mochten we als er gedefileerd werd langs het bordes altijd binnen de hekken staan." Zo konden zij van dichtbij genieten van al het moois dat daar langs trok: kinderen met vlaggen, muziek met vaandels, stoeten versierde fietsen. De geboortedag van de Koningin Moeder op 2 augustus werd in ons dorp uitbundig gevierd en de vele feestelijkheden culmineerden in een groots vuurwerk, dat bij De Eult werd afgestoken.

De vertelster droeg de koninklijke buurvrouw een warm hart toe. "Ze was een goed mens", zegt zij nadenkend, "niks geen kat". Dat "goede mens" kwam, toen de tuinbaas eens ziek was, persoonlijk vragen hoe het met de gezondheid stond. Moeder Smit ontving haar trouwens wel eens meer, die visites hoorden zo'n beetje bij de gang van zaken. Het werk van de tuinbaas werd altijd onderverdeeld: Smit zelf zorgde voor de bloemen en de kassen. Maar er viel nog zoveel meer te beheren, bijvoorbeeld in moestuin en boomgaard. Op het paleis stelde men prijs op verse groenten en fruit.

De kinderen Smit bezochten in Baarn de School met den Bijbel van meester Onvlee; dat betekende tweemaal drie kwartier lopen van en naar huis. De school ging om half vier uit en in de winter mochten kinderen die veraf woonden, bijvoorbeeld in Eemdijk of Soest, een half uur vroeger weg, zodat zij niet in donker hoefden te sjouwen. In mei werd er in die dagen in ons dorp met enige opwinding uitgekeken naar de komst van de koninklijke trein, waarin vorstin en hofhouding arriveerden. Baarn leefde op, al was er nooit sprake van grote drukte of sprankelende festijnen aan het hof. Eén keer in het seizoen organiseerde de bewoonster van "het huis in het groen" een tuinfeest. Dan stroomden de notabelen van heinde en verre toe in kostbare equipages. Met goed weer stapten sommige genodigden weleens buiten de hekken uit en dan zagen de toeschouwers heel wat fraaie toiletten en hoeden. Hoeden van juffrouw Roos? Ineens zitten we midden in Baarn. De modiste in de Nieuwstraat was beroemd; in haar etalages prijken kostbare hoofddekseis met veren en pluimen, met strikken en bloemen. Achter de winkel, waar men kon passen voor een grote spiegel en waar het altijd een beetje naar petroleum rook, kwamen uit een diepe kast nog veel meer pronkstukken tevoorschijn. "En kijk nou eens", zegt mevrouw Van Kouterik verontwaardigd, "geen mens draagt er meer een hoed". Ja, kijk nou eens..... Baarn is wel veranderd in de laatste vijftig jaar. 't Was er allemaal zo stil, zo rustig, zo deftig! Het verschil in standen was bijna voelbaar: wie lid was van de herensociëteit zou je maar hoogst zelden een pilsje zien drinken in de Bierhal bij het station; de tennisclub had een zeer strenge ballotage-commissie, waarbij het niet zozeer ging om spelkwaliteiten dan om status en wie als villabewoonster zelf eens boodschappen deed, werd dagenlang beroddeld door andere "dames". Je hoefde immers geen boodschappen te doen? Slager en kruidenier kwamen horen en brengen; vergat je een half onsje rookvlees, dan nam je de telefoon ter hand en de bestelling werd alsnog in snel tempo bezorgd. Bakker, melk- en groenteboer kwamen dagelijks langs; stond je met tas of koffertje aan het station, dan bracht kruier Groenhuizen het vrachtje achter op zijn fiets voor een kwartje thuis. Had je geen zin om te lopen - de afstanden in Baarn waren soms groot - dan huurde je een koetsje aan het station. De herinneringen van vele dorpelingen bestrijken over het algemeen de jaren van voor de Eerste Wereldoorlog tot de dood van Koningin Emma. Toen kwam het paleis er enkele jaren wat verlaten bij te liggen en werd Soestdijk min of meer vergeten. Er klonk geen ritmisch hoefgetrappel - teken, dat de Koningin Moeder een rit door het dorp maakte - meer in de lanen. De rode loper lag 's zondags niet meer uit bij de kerk op de Brink, zodat de gemeente kon zien dat er koninklijk bezoek op komst was. Dominee Adriani vertelde hiervan, toegeeflijk glimlachend. Als de "Koninklijke Bank" in stijl was begroet, dan helde de aigrette op de capotehoed van de hoge bezoeker al spoedig gevaarlijk voorover: Majesteit sliep zachtjes in! Maar altijd werden er in de collectezakjes gouden tientjes gevonden.

De kwekerij Burbankia, trots bezit van de wereldvermaarde dahliakenner Hornsveld, kon niet langer meer op koninklijke belangstelling en bezoek rekenen; er kwam een eind aan verschillende seizoensbaantjes binnen de paleismuren. De lampenpoetser was allang afgedankt, maar de klokkenopwinder had jaar in jaar uit zijn werk elke dag of week gedaan. In het paleis werd pas in 1929 elektrisch licht aangelegd ter gelegenheid van het feit dat Koningin Emma vijftig jaar geleden in ons land kwam.

De vrouwen van Nederland boden haar dit fonkelende geschenk aan; ook werd er nog een groot tapijt in de eetzaal cadeau gegeven. De Koningin Moeder dankte het uitvoerend comité met een telegram: "Hedenmiddag op Soestdijk terugkerend vond ik mijn eetzaal door de liefde van de Nederlandse vrouwen op een meest smaakvolle en op prachtige wijze geheel vernieuwd en hedenavond reeds schonk mij het elektrisch licht een heerlijk genot en vooruitzicht van zeer veel geriefelijkheid."

Sommige Baarnaars treuzelden ook lang voordat zij elektriciteit in hun huis aanbrachten. Dokter Astro was één van de laatste artsen die nog gebruik maakte van gaslicht in zijn spreekkamer, tot ontsteltenis van "buitenafse" bezoekers, vaak hotel- of pensiongasten, die zijn hulp inriepen. Die zomergasten hadden overigens een ruime keus in medische bijstand. Daar was de bijna legendarische dokter Voorthuizen in zijn keurig opgepoetste koetsje, die meer zag in een gezellig gesprek en een kopje koffie of thee dan in medische wenken. Als je hem advies vroeg omtrent een Priesnitzverband of een gorgeldrank, dan zei hij steevast: "Ja, dat zou'k maar doen". Ook dokter Thomas, naast zijn praktijk wethouder van de Gemeente Baarn, liet zich rondrijden in een coupé'tje. Dokter Muysken verkoos een soort autoped, geïntroduceerd door een schoonzoon. De andere artsen, Heybroek en Vriezen-dorp, hielden het bij de fiets. De dierenarts Daams reed op een soort driewieler met motor, die veel lawaai maakte, maar waarmee hij zijn afgelegen boerenklantjes betrekkelijk snel kon bereiken. Zijn vrouw vergezelde hem weleens op zijn tochten.

Bladerend in de Gids voor Baarn uit 1924 valt het op dat er veel aandacht is besteed aan propaganda voor ons dorp. Er is een hoofdstuk gewijd aan o.m. ontspanningen, eredienst en onderwijs. Er staan wel negentien onderwijsinstellingen genoemd. Je weet ze lang niet allemaal meer; wel komen er namen boven van schoolhoofden: de onvergetelijke Maris die zo vroeger stierf; de baas van de Schinkelschool, die zijn naam ongewild meegaf aan de Prinses Julianaschool, meester Onvlee van de Bijbelschool en natuurlijk meester Pluim! De naai- en breischool aan de Torenlaan wordt ook voluit genoemd. Oorspronkelijk "zo maar" een naaischool, afkomstig uit de tijd van Koning Willem II, kreeg het instituut op aandringen van Koningin Emma het predikaat Vakschool.

"Een vrouw moet altijd iets om handen hebben, al is het maar naaldwerk", schijnt één van haar uitspraken te zijn geweest. De Koningin haatte vrouwen die niets uitvoerden.

Bladerend in het oude ansichtenboekje stapelen de herinneringen zich op. De jubileumbank die door de Baarnse bevolking in 1923 aan Koningin Wilhelmina werd aangeboden en die naar we hopen op de vernieuwde Brink een ereplaats zal krijgen, werd bij de onthulling door de hele koninklijke familie bewonderd. Koningin Emma vond het een zware opgave voor de jonge burgemeester, die pas twee dagen in functie was, en schijnt bezorgd gezegd te hebben: "Meneer Van Reenen, hadden ze uw benoeming niet een beetje eerder kunnen laten ingaan".

We zien gaslantaarns geplaatst tussen een zee van bomen en ineens fietst daar in je verbeelding Van der Kamp voorbij als lantaarnopsteker, de lange toorts over zijn schouder. De eerste telefooncentrale staat nog altijd op de Eemnesserweg; het rode huisje althans. Het verhaal van telefoniste Bongers, die nogal klein van stuk was, is nog bij tal van ouderen bekend. Als het wat lang duurde voor de telefoniste zich meldde, dan klonk al gauw de vraag: Bongersje, kon je zo gauw niet op je kruk klimmen? De dames verdienden overigens een gulden per dag voor hun werkzaamheden. 's Nachts bediende een man de centrale. Niet ver van het telefoonhuisje stond De Pauw, een gelegenheid die vooral bij Bunschoters en dagjesmensen in trek was. Kompleet met speeltuin en restaurant was het een plek waar druk gefeest werd. Natuurlijk had je Velaars ook, op de Brink; later zou het Hotel Centraal gaan heten; de Promenade, het oerdeftige Badhotel en het gerenommeerde Zeiler tegenover het station. In de heerlijke taartjeswinkel van De Ruyter in de Brinkstraat mochten we in de serre bij uitzondering wel eens een roomhoorn of -soes snoepen. Trouwens, Hilbrands mocht er ook zijn met zijn "tearoom". Tja, herinneringen zijn er genoeg. Je bladert verder en kijkt met weemoed naar een afbeelding van het tolhuisje aan de Eemweg, naar de oude badinrichting, die met de storm van 1916 werd weggeslagen maar waarvoor een fraai nieuw zwembad, geschonken door August Janssen, in de plaats kwam en waar badmeester De Jong je de zwemkunst bijbracht: Eén, twee, stóót uit. Het plaatje van de Amaliakleuterschool wekt weer andere herinneringen: je eigen moeder werd daar al naar toe gebracht. Juffrouw Huysman had het grut goed onder appèl. Weer naderen wij koninklijk terrein: boerderij De Eult was in het begin van de eeuw een pleisterplaats voor wandelaars en ruiters. Je dronk er ijskoude karnemelk met suiker en kon genieten van een broodje met bovenstebeste eigen boerenkaas. Tegenover De Eult torent nog altijd de Naald, goed zichtbaar van het paleis uit. Christoffel Pullmann's sobere monument van hout, versierd met een doodshoofd, werd in de dertiger jaren vervangen door een bronzen standbeeld. Oude Baarnaars treuren nog altijd om die zwarte driehoek op de hoek van de brug over de Praamgracht en vinden "dat koperen soldaatje" maar niks. De Pekingkom, de grotjes, de klaphekjes, het bord "Voorzichtig, let op de treinen", de omroeper Van Klingeren, de ijscoman met zijn karretje op de Brink, de bodedienst van Fakkeldij, de wielerbanaan, de uitkijktoren in het bosje van Yzendijk, de Van Heemstralaan met z'n dubbele rij beuken, de Zes Woningen vlakbij Groeneveld, de Beek achter het kasteel waar je kon schaatsenrijden, de paardetram naar Soest.... alles en iedereen is verdwenen. "Het was een mooie tijd", zeggen zij die het allemaal beleefden. "Het was wel een heel andere tijd", zeggen jongeren wat weifelend. Tempora mutantur.... de tijden veranderen en daar hebben wij ons bij neer te leggen.

E. Witsenburg-Horsman.

BAARN IN KONINGIN EMMA'S TIJD - II

=====

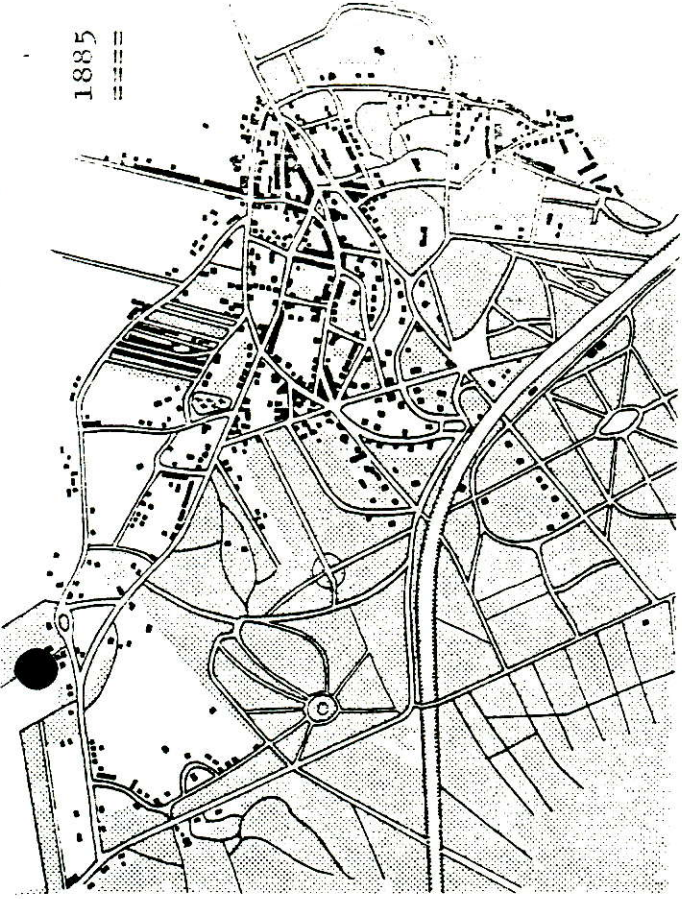
In de jaren 1879 - 1934, de 55 Nederlandse jaren van H.M. Koningin Emma, heeft Baarn een ongekend grote groei en bloei doorgemaakt. De aanleg van de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort heet oorzaak te zijn van die snelle groei. Baarn werd immers veel gemakkelijker bereikbaar voor de rijke Amsterdammers! Toch vraag je je af vanwaar die voorkeur van de Amsterdammers juist voor Baarn. Er liggen meer plaatsen met fraai natuurschoon aan de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort en ... dichterbij dan Baarn. Was het omdat enkele zeer gefortuneerden het in vorige eeuwen al hadden uitverkoren voor hun lusthoven? Denk bijv. aan Soestdijk, de Eult, Groeneveld, Rusthoek, Schoonoord, Peking en Canton en in de Vuursche bossen Pijnenburg, Drakenstein en De Hooge Vuursche. Was Baarn daardoor wellicht een statussymbool geworden? Het lijkt er wel wat op.

Je kunt je natuurlijk ook afvragen in hoeverre in de jaren negentig en later Koningin Emma zelf de aantrekkingskracht van Baarn heeft vergroot. De jaarlijkse verhuizing in de zomermaanden van "het Hof" van Koningin Emma van Den Haag naar Soestdijk moet toch bepaald geen te verwaarlozen factor zijn geweest. In elk geval, Koningin Emma leerde Baarn kennen als een rustig dorpje rond de Brink met in de Hoofdstraat het Gemeentehuis, een school en postkantoor. Een dorp met nog een ooster- en een westerhei in de ware zin des woords. Er graasden nog schapen op de oosterhei. Schapen zoals ze vereeuwigd werden door de Baarnse schilder Richard Helmert van de Flier, die zelf aan de Schapendrift (nu Kerkstraat) woonde. Heide en schapen begonnen in die jaren echter al zoetjes aan plaats te maken voor arbeidershuisjes. Een Baarn ook met een nog niet bebouwd en nauwelijks bebost Wilhelminapark, waar men zelfs twee uitzichtpunten had, het Eemnesserbergje en De Zeven Gezichten. Een nog lang niet volgebouwde Laanstraat met nauwelijks of geen winkels, maar tuintjes voor de villa's en natuurlijk bomen. Fraaie nieuwe villa's waren er al wel in de jaren tachtig, vooral tussen het centrum en het station. Langs Stationsweg, Oude Utrechtseweg, Prins Hendriklaan en Koningsweg, maar ook aan de Eemnesserweg. En op enkele grote villa's aan de Lt. Gen. Van Heutszlaan na was er nog nauwelijks sprake van bewoning in het Prins Hendrikpark. Van Paleis Soestdijk komend via de Oranjeboom met haar gerij moet Koningin Emma dit park in de loop der jaren hebben zien groeien. Om maar iets te noemen, het indrukwekkende sanatorium (later Badhotel) verrees daar rond 1885. En in de jaren negentig moest zij bij de Oranjeboom, de entree van Baarn, de villa De Roosterhoeck hebben zien bouwen. En als zij de Van Heutszlaan was afgereden zal zij ongetwijfeld het (Utrechtse) stationsgebouw in aanbouw hebben gezien. Een stationsgebouw met ook een koninklijke wachtkamer, die zij zeker zou gebruiken als zij naar Den Haag terugging aan het einde van vele volgende zomers.

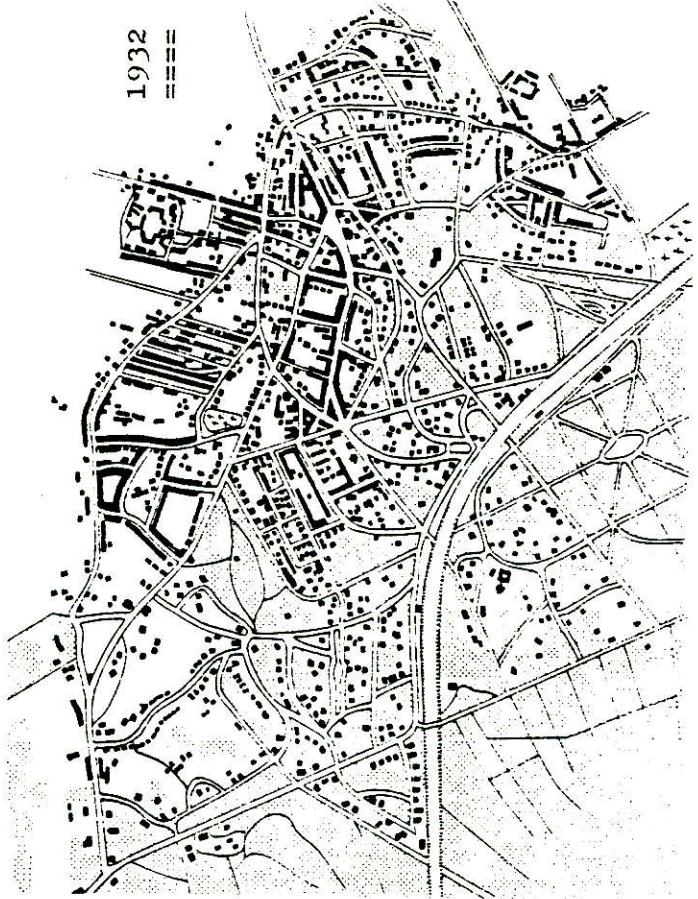
Reed zij langs de Naald over de Torenlaan naar Baarn, dan was er over 't spoor links en rechts nog bos, heide en mogelijk wat akkerland. Op de Oosterhei, aan haar rechterhand, werd ook gebouwd, maar dan arbeidershuisjes, evenals dat op de Westerhei (tussen Eemnesserweg en Zandvoortweg) het geval was. Om op het Wilhelminapark terug te komen, de uitzichtpunten verdwenen om in de loop der jaren plaats te maken voor grote villa's en bomen, steeds groter wordende bossen, die op zich al uitzichtbenemend zijn.

Gedurende een aantal jaren was er nog een heuse wielervedbaan, waar zelfs Jaap Eden kwam rijden. Per slot van rekening moest er ook vertier voor de zomergasten zijn.

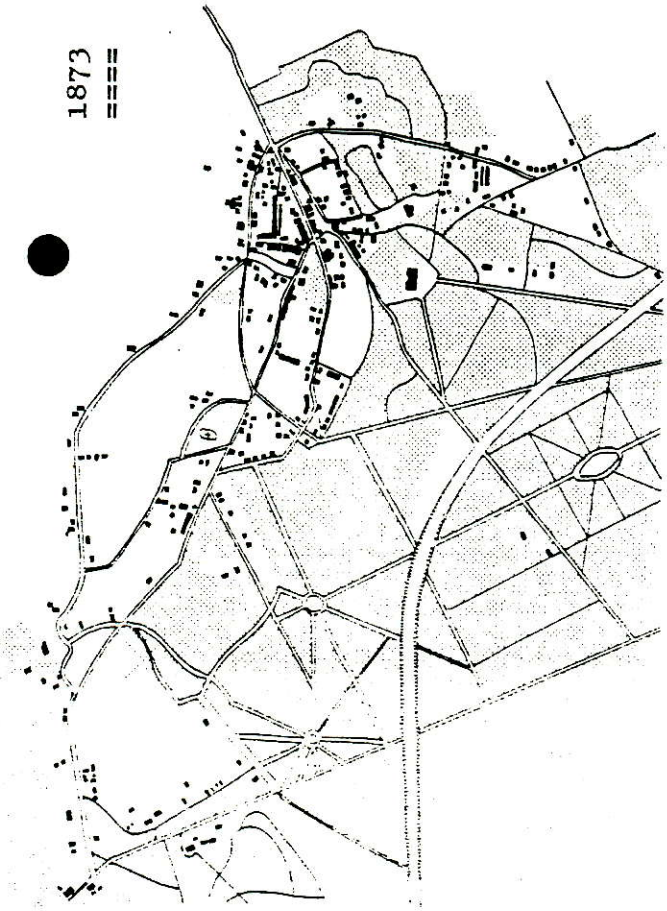
1885
====

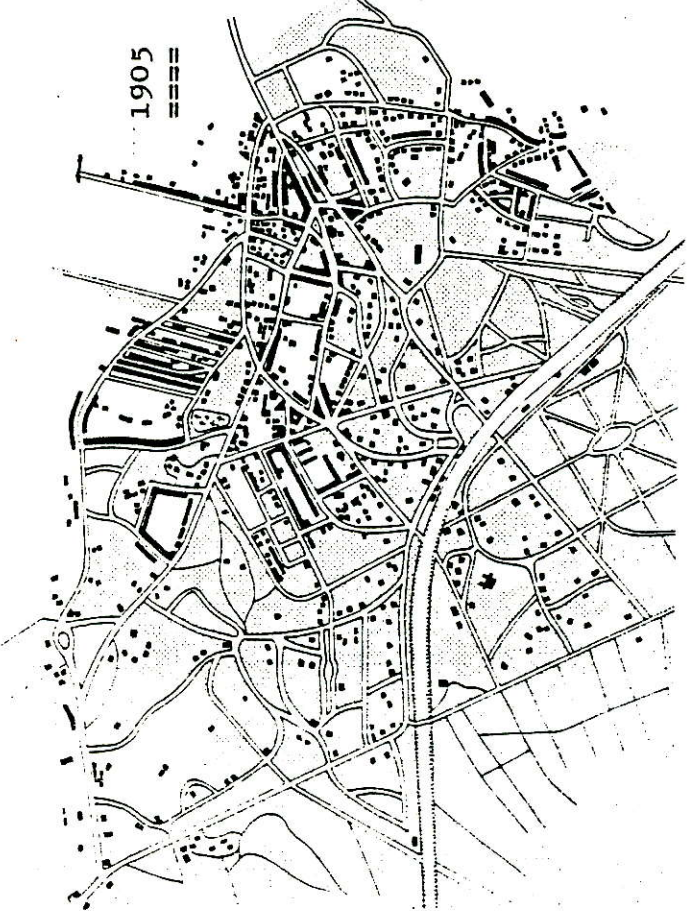
1932
====

1873
====

1905
====

De groei van Baarn ten tijde van Koningin Emma.

DE KONINGIN-MOEDER OP 73-JARIGEN LEEFTIJD.

Zelf stond Koningin Emma in 1899 aan de Torenlaan grond af aan de Stichting "Vereeniging tot Ziekenverzorging" om er een ziekenhuis te bouwen. Ongetwijfeld heeft zij de bouw van Baarn's eerste ziekenhuis met veel belangstelling gevolgd.

Nieuwe kerken en scholen werden gebouwd. Scholen zowel voor de rijke als de arme bewoners, want verschil moest er zijn, toen-dertijd. Zo opende juist 100 jaar geleden de Oosterschool haar deuren voor het steeds groeiende aantal arbeiderskinderen.

Voor de kinderen van de elite kwam er later de Nieuwe Baarnsche School en in 1919 het Baarnsche Lyceum.

Overigens was er al lang voordien voor de elite (sinds 1836) een Franse jongenskostschool "De Oorsprong" en van 1864 tot 1923 ook de deftige jongedameskostschool Erica/Middenbosch, gelegen op de plek waar nu De Ruyter's muisjes het licht aanschouwen resp. gestampt worden.

Daar sommige grote villabezitters zeer uitgestrekte gronden hadden (met name Schoonoord, Peking, Canton, Molland en Java) werden de beschikbare bouwgronden schaarser en schaarser. Het gevolg was dat grotere en kleinere villa's op naar verhouding te kleine kavels gebouwd werden. We kunnen dat nog heel goed zien in bijv. de Mollerusstraat. Eenzelfde verschijnsel hebben we trouwens de laatste jaren opnieuw kunnen konstateren als ergens een villa werd afgebroken en op zich fraaie nieuwbouw-huizen te dicht opeen gedrongen op de beschikbare grond verrezen. In 1903 kwamen er echter nieuwe mogelijkheden na de dood van Freule Faas Elias. Het grote park van Schoonoord werd verkaveld. Kleinere villa's zouden er gebouwd worden. Na de héél rijken toonden immers ook de mensen met een iets minder welgevulde beurs belangstelling. Ook werd er gebouwd in de Nassaulaan, Sophialaan en aan de Molenweg. Wat later, vooral na de eerste wereldoorlog, werd aan de overzijde van de Amsterdamestraatweg gebouwd. Vervolgens werd de Ferd. Huycklaan, waar tegenover de Westerschool nog korenvelden lagen, met dubbele middenstands-woningen bebouwd. Inmiddels was ook "het rode dorp" verrezen. En alom was er sprake van verdichting. Steeds meer kleinere villa's en huizen werden tussen de grote gebouwd. Intussen werden de zomervilla's ook meer en meer permanent bewoond. Zo zag Koningin Emma Baarn van jaar tot jaar veranderen (zie schematisch overzicht bebouwing 1873, 1885, 1905 en 1932). Veelal veranderen in de goede zin. Er was immers groei en bloei. En de komst der rijken betekende voor de armen in elk geval iets minder armoede. Toch verdween ook veel moois. Denken we bijv. aan Koningin Emma's laatste levensjaren. Jaren, waarin het Pekingbos en de Pekingkom verdwenen om plaats te maken voor vrijstaande of dubbele villa's voor de gegoede middenstand. Ongetwijfeld was en is het er prettig in het Pekingpark, maar toch ... Gelukkig maar dat geen projektontwikkelaar nu nog een been aan de grond krijgt als hij wil bouwen in het nog reste-rende stuk Pekingtuin. In Laanstraat, Brinkstraat en Nieuwstraat verdwenen geleidelijk aan de bomen en vele voortuinen om plaats te maken voor winkels. En hoewel de Brink bleef, heeft het cen-trum van ons dorp zich tijdens de periode van H.M. Koningin Emma min of meer van oost naar west verplaatst. Een nieuw Gemeentehuis en een nieuw postkantoor werden ten westen van de Brink gebouwd in de richting van Nieuw Baarn, waarvan men toendertijd sprak. En wat nu nog Hoofdstraat heet is in wezen al lang geen hoofd-straat meer. In feite beschouwen we al vele jaren de Laanstraat, ten westen van de Brink, als de voornaamste straat van ons dorp.

In Koningin Emma's laatste jaren viel ook de crisistijd. Uiteraard zal het menig villabewoner in die jaren minder voor de wind gegaan zijn met als gevolg ook personeelsinkrimping. Op het eerste gezicht moet dat, zeker in de eerste jaren van de crisisperiode, nauwelijks merkbaar zijn geweest. De villa's en tuinen bleven er even verzorgd uitzien. Baarn bloeide nog steeds. Men ging nog uit (in avondtciilet) naar het enkele jaren tevoren verrezen Muis Sacrum.

Zeker tot aan de oorlogsjaren maakte Baarn nog een verzorgde en "deftige" indruk.

Er waren nog oranjerieën, kassen met allerlei uitheemse gewassen. Het leek alsof de villabewoners onderling gewedijverd hadden wie de fraaiste en meest bijzondere planten en heesters had.

Fraai geschoren hagen, goed verzorgde gazons en kleurige bloemperken met als achtergrond de mooiste coniferen en heesters.

Baarn was een lust voor het oog! En niet alleen de villatuinen, maar ook de fraaie lanen en de - ja heus! - keurig geharkte wandelpaden voor de voetgangers. Kunnen we ons dat nu nog voorstellen?

G.H. Grootendorst-Doornekamp.

Gegevens ontleend aan:

- Diverse archiefstukken Oudheidkamer
- Baarn, schets van de ontwikkeling van een villadorp -
G.A. Hoekveld.

o-o-o-o

EMMA, HOOGHE MEDESTRIJDSTER TEGEN DE TUBERCULOSE

=====

Het is een mooie zomerdag, die 9de juli 1928, als Koningin Emma naar Apeldoorn komt om daar het tuberculose-sanatorium Berg en Bosch te bezoeken. Precies om 11 uur komt zij aangereden in haar fraaie hoge zwarte auto als een omgebouwd rijtuig, met de chauffeur voorop in de open lucht, als op de bok van een koets.

De oprijlaan van het sanatoriumterrein is versierd met vlaggen en erepoorten en door luidsprekers weergalmt het Wilhelmus. Dan stopt de auto voor de ontspanningszaal en de Koningin Moeder stapt uit, gevolgd door de twee personen van haar gevolg:

Freule Tuyl van Serooskerken, hofdame, en Baron Van Heemstra, kamerheer. Koningin Emma wordt begroet door de geneesheer-direkteur, Dr. W. Bronkhorst, alsmede door J. Serrarens, de voorzitter van de vereniging Herwonnen Levenskracht, die dit sanatorium beheert voor het R.K. Werkliedenverbond.

Bij de ingang van de feestzaal biedt de 90-jarige Riet Bronkhorst de Koningin Moeder bloemen aan en als Hare Majesteit is binnengetrepen zingt een koor van patiëntjes een welkomstlied.

Koningin Emma spreekt een woord van dank en dan begint de rondgang over het sanatoriumterrein, waar 340 patiënten worden verpleegd.

Koningin Emma, bijna 70 jaar, heeft dan al tientallen jaren grote belangstelling getoond voor de tuberculosebestrijding in Nederland. Een oudere zuster van haar was aan die ziekte gestorven en dat tragisch gebeuren had diepe indruk op haar gemaakt. Zo had zij zich voorgenomen aan de strijd tegen deze gevreesde volksziekte deel te nemen. Omstreeks de eeuwwisseling had zij haar buitengoed Oranje Nassau Oord in Renkum ter beschikking gesteld om te worden verbouwd en uitgebreid als volkssanatorium en in oktober 1901 kon dit herstellingsoord worden geopend. Daarmee had Emma een hoogst belangrijk initiatief genomen. Door haar royaal gebaar en voortdurende actieve belangstelling opende zij de weg voor de sanatoriumverpleging van tuberculoselijders in Nederland. Die belangstelling werd onderstreept door haar benoeming van haar kamerheer Jhr. S.M.S. de Ranitz tot voorzitter van het nieuwe sanatorium Oranje Nassau Oord. En toen twee jaar later, in 1903, in Utrecht het Centraal Comité tot bestrijding der Tuberculose werd opgericht, was Koningin Emma beschermvrouwe. Die functie wist zij inhoud te geven door zich grondig te laten informeren over de medische en verpleegkundige ontwikkelingen en door nieuwe initiatieven aan te moedigen. Zo gaf zij op 7 september 1906 een garden party op paleis Soestdijk voor de deelnemers aan de eerste internationale tuberculose-conferentie die in Nederland werd gehouden.

Een belangrijk moment in Emma's interesse voor de tuberculosebestrijding in Nederland was de lancering van de Emmabloemcollecte. Zij verklaarde zich bereid haar naam te geven aan een jaarlijkse inzameling ten bate van de tuberculosebestrijding. Overal in het land werden door collectanten en collectrices celluloid bloempjes verkocht, een madeliefje met witte blaadjes en een oranje hartje. De eerste collecte was op 30 april 1910, de eerste verjaardag van Prinses Juliana, Emma's kleindochter. In de eerste jaren bracht die collecte iedere keer ruim f 50.000,-- op en op het einde van de jaren twintig al bijna drie keer zoveel. En zo keren we dan terug tot die warme stralende dag in 1928 als Emma in Berg en Bosch is. Zij weet dat dit sanatorium in 1920 is opgericht door de katholieke arbeidersbeweging en dat toen de 32-jarige huisarts uit Warmenhuizen, Willem Bronkhorst, als eerste geneesheer-direkteur werd aangesteld.

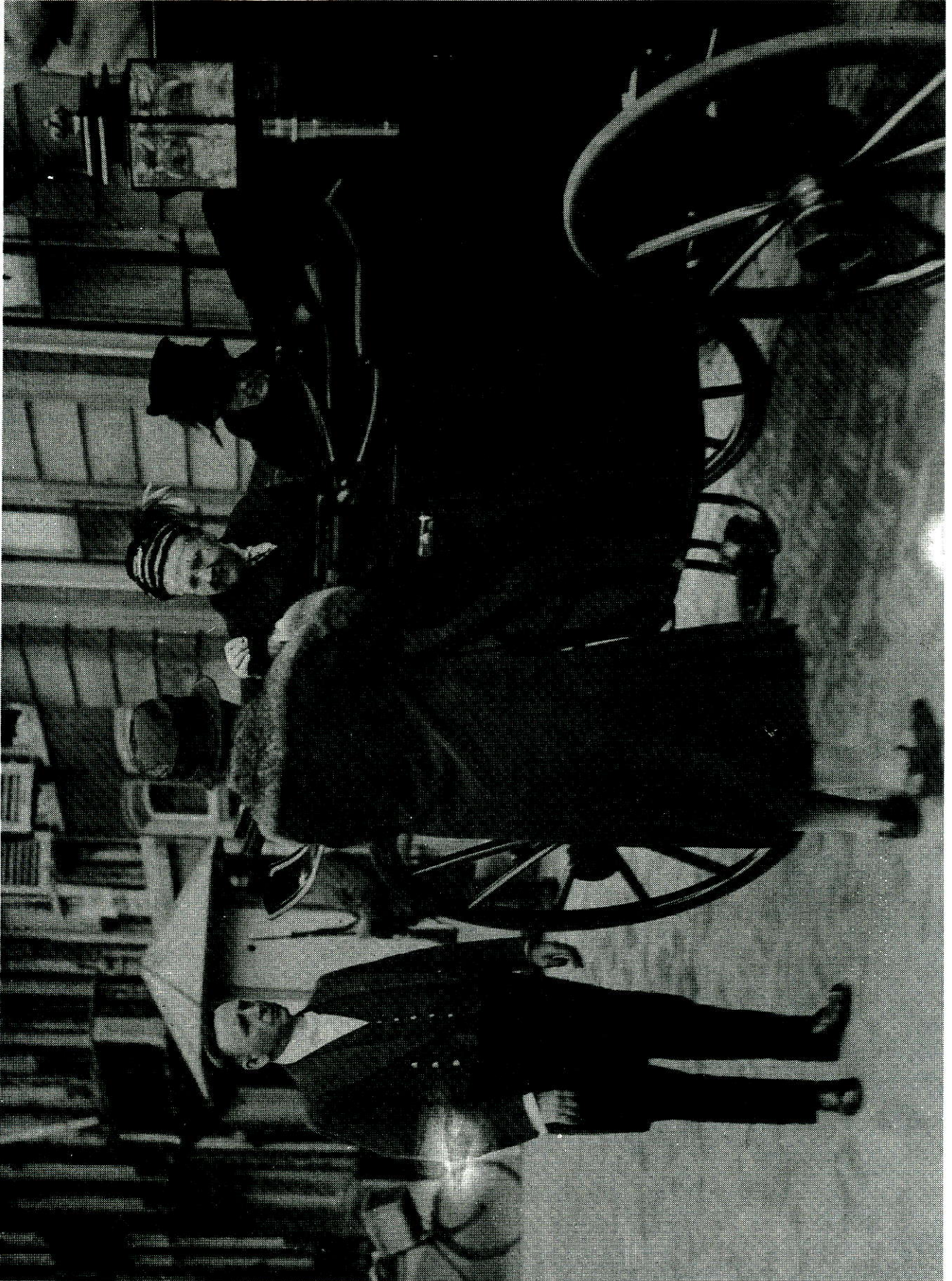
Het is de nu 40-jarige dokter Bronkhorst, die de haast 70-jarige Koningin Moeder naar de open lighallen brengt, waar zij voor ieder van de patiënten een hartelijk woord en een geschenkje heeft. Zo komt Emma ook in de openlucht-boschschool van het sanatorium, waar zij een les meemaakt en wat met de kinderen praat. Bijzondere belangstelling toont ze dan voor de werkplaatsen van de zogenaamde nazorgafdeling, waar de herstellende patiënten weer geleidelijk worden voorbereid tot terugkeer naar hun werk in de maatschappij. In de boekbinderij wordt haar een mooi ingebonden boekwerk aangeboden. Zo wandelt de Koningin Moeder, overal vragen stellend en iedereen vriendelijk groetend, gedurende bijna twee uur over het sanatoriumterrein en als zij dan ten slotte afscheid heeft genomen, blijft zij, vanuit het open raam van haar auto, wuiven naar de ambulante patiënten en de personeelsleden die aan weerszijden van de oprijlaan haar enthousiast nazwaaien.

Hooge Medestrijdster

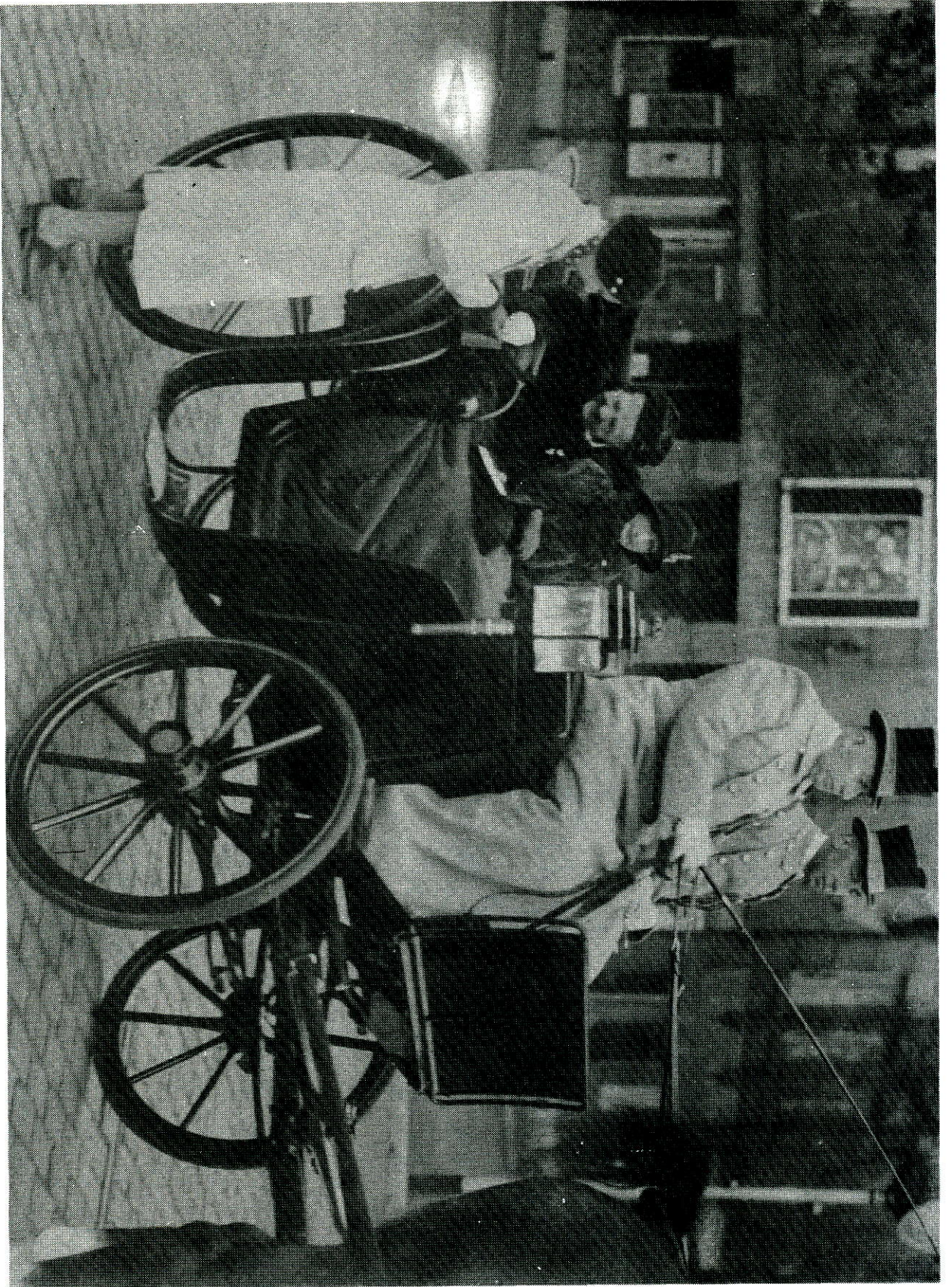
Dit bezoek aan het Apeldoornse sanatorium Berg en Bosch, dat in 1933 naar Bilthoven zou verhuizen, is typerend voor Emma's bewogenheid met het lot van de tuberculosepatiënt. "Geen enkele groep van de Nederlandse bevolking heeft groter verplichting tegenover Haar, dan zij die zich geschaard hebben in de rijen der strijders tegen de tuberculose", zo schrijft Dr. Bronkhorst in juli 1928 en hij vervolgt: "Toen ik voor eenige weken het groote voorrecht had de Koningin Moeder rond te leiden door het Sanatorium Berg en Bosch, heb ik op de meest treffende wijze kunnen ondervinden dat Haar belangstelling voor het sanatoriumwezen, voor de tuberculosebestrijding in het algemeen en vooral voor de patiënten zelve zoo intens was, dat ik uit volle overtuiging deze Hooge Medestrijdster aan allen ten voorbeeld durf stellen. Want Haar belangstelling komt geheel voort uit een zeer diep doorvoelde sympathie voor de tuberculoselijders. Nooit blijkt dit beter dan bij haar talrijke bezoeken aan onze Nederlandsche sanatoria waar zij eerst en voor alles aan de patiënten denkt en met een liefdevolle hartelijkheid elken patiënt attenties bewijst, die zelfs het hart van den meest onverschillige vermurwen. En uit dit diepe meevoelen met het leed van de tuberculoselijders is Haar actieve belangstelling voor den praktischen strijd tegen dezen grooten vijand van ons volksgeluk voortgekomen. Weinigen in Nederland, zelfs onder de vooraanstaanden in de tuberculosebestrijding, zijn zoo goed op de hoogte van wat er in ons land gedaan wordt op dit gebied als Koningin Emma." Ruim drie maanden na haar bezoek aan Berg en Bosch is Koningin Emma op 21 november 1928 aanwezig op het Nationaal Tuberculosecongres in Den Haag, waar het 25-jarig bestaan wordt herdacht van de Nederlandsche Centrale Vereeniging tot bestrijding der Tuberculose en waar zij Dr. Bronkhorst, als feestspreker, een pleidooi hoort houden voor de uitbreiding en de kwaliteitsverbetering van het consultatiebureauwerk.

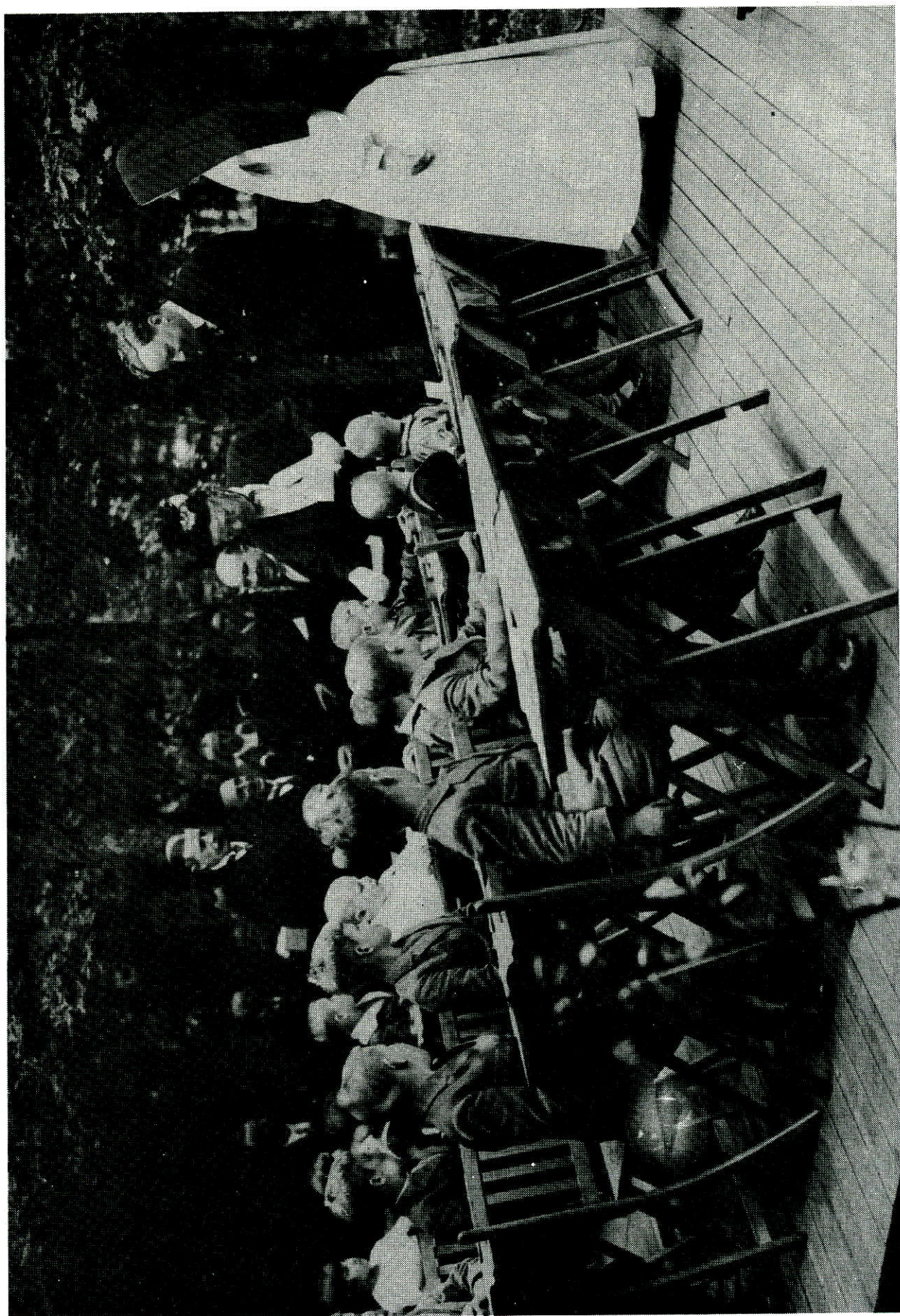
Ontvangst op Soestdijk

En opnieuw zien we Emma op 6 september 1932, nu in de Ridderzaal in Den Haag, bij de opening van een Internationaal Tuberculosecongres, in het bijzijn van de premier, tevens minister van binnenlandse zaken, Jhr. Ruys de Beerenbrouck. Ook nu ontvangt zij vervolgens de deelnemers op Soestdijk.

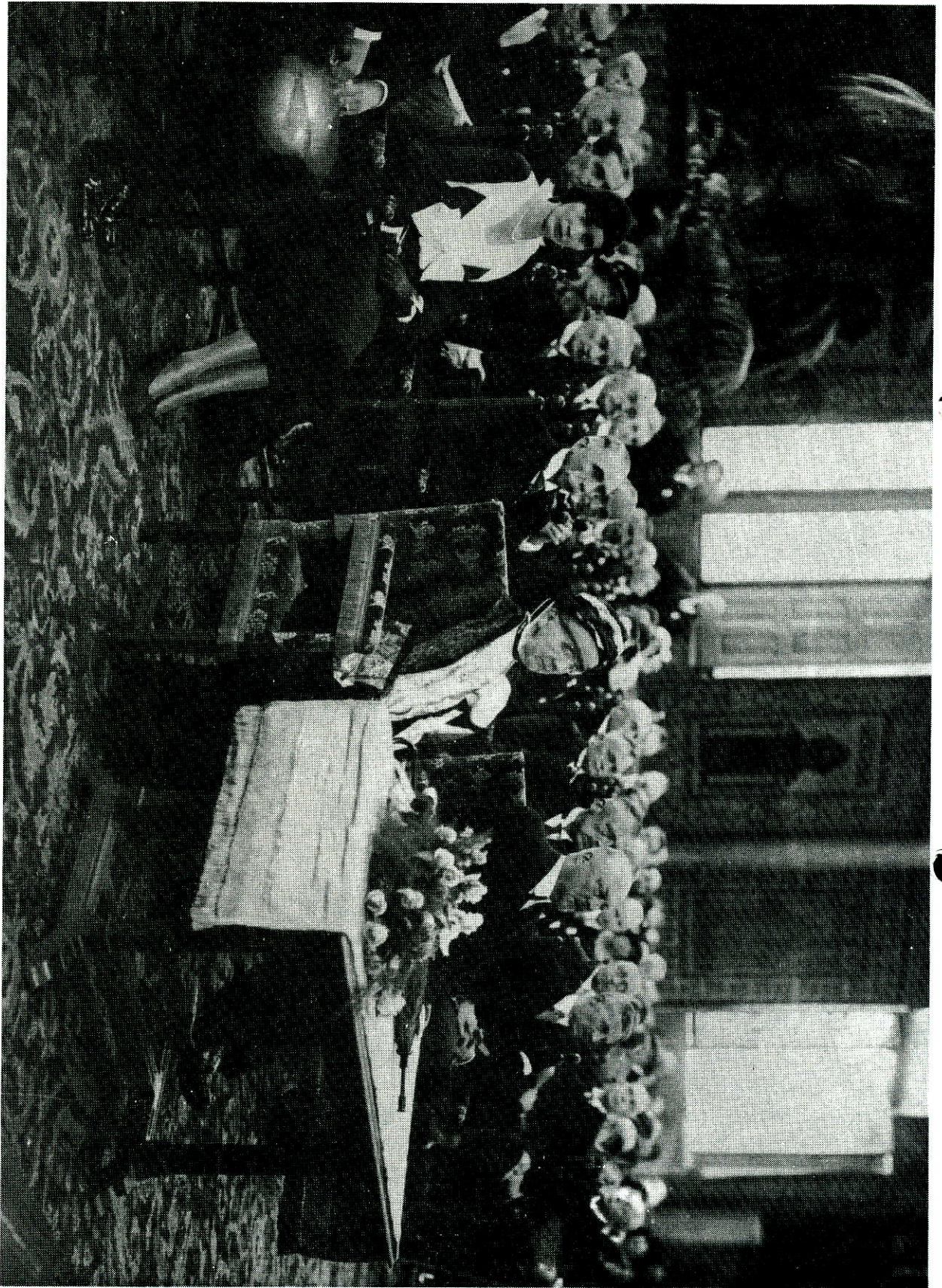

Emmabloem-collecte.

Bezoek aan sanatorium Berg en Bosch in Apeldoorn.

Opening internationaal tuberculose congres in Den Haag.
6-9-1932

In den strijd tegen de
 tuberculose kunnen en
moeten wij allen te
 zamen gaan.
 De bestrijding deze vreeselijke
 ziekte bij kinderen juicht ik van
 harte toe.
 Gods zegens ruste op dit werk!

Emma

Handschrift van Koningin Emma. Op 3-1-1904 werd zij beschermvrouwe van de Koninklijke Nederlandse Vereniging tot bestrijding der Tuberculose.

De vergeefse poging van de heren v/d Laan
en v/d Vuurst het hofleveranciersbord te verwijderen.
Slager Gelderblom kijkt belangstellend toe.

Als dan in maart 1934 de geliefde Koningin Moeder komt te overlijden, schrijft de voorzitter van de Nederlandsche Centrale Vereeniging tot Bestrijding der Tuberculose, Dr. J.D. Hefting: "De Vereeniging is zich ten volle bewust welk een groot verlies wordt geleden door dit verscheiden, een verlies dat door allen diep moet worden gevoeld. Voor deze Vereeniging beteekent dit droeve sterven niet alleen het verlies van haar hoogvereerde Beschermvrouwe, maar ook het verlies van een onnavolgbaar voorbeeld, waar het gold de bestrijding der tuberculose. Een voorbeeld niet alleen in woord, maar ook in de daad en niet slechts voor een korten tijd, maar gedurende de geheele reeks van meer dan dertig jaren dat deze vereeniging werkzaam is. Opgericht in 1903, onder Haar bezielende medewerking, mocht de Nederlandsche Centrale Vereeniging bij voortdoring zich verheugen in Haar warme belangstelling, aangevuurd worden in haar werk door Haar krachtig, volhardend voorbeeld." Inderdaad is de T.B.C.-bestrijding Koningin Emma buitengewoon ter harte gegaan.

"Allen tezamen"

In 1908 schrijft zij in het "Gulden boek voor de tuberculeuze kinderen":

"In den strijd tegen de tuberculose kunnen en moeten wij allen tezamen gaan. De bestrijding dezer vreeslijke ziekte bij kinderen juich ik van harte toe. Gods zegen ruste op dit werk! Emma."

Dat in onze tijd de tuberculose als Nederlandse volksziekte praktisch verdwenen is, is mede te danken aan de activiteiten van Koningin Emma in de eerste drie decennia van deze eeuw.

H. Bronkhorst.

Geraadpleegde literatuur:

- Korte geschiedenis van de tuberculosebestrijding in Nederland. 1900 - 1960 door Dr. F.N. Sickenga, Den Haag, 1980.
- Zonnebloemen. Maanschrift voor bestrijding der tuberculose en tot bevordering der volksgezondheid. 6e jaargang, 1928.
- Koningin Emma. Rouwnummer van de weekbladen De Stad Amsterdam, Groot-Rotterdam, 's-Gravenhage in beeld, Ons Land, Panorama, Ons Zuiden en Ons Zeelan. 23 maart 1934.
- Leven en werken van Willem Bronkhorst (1888 - 1960). Grondlegger van de tuberculosebestrijding en eerste Hoogleraar in de longziekten in Nederland. Door Dr. H.M. Beumer, Lochem 1972.

NIEUWE AANWINST VOOR DE OUDHEIDKAMER

Onlangs is onze Oudheidkamer in het bezit gekomen van het hofleveranciersbord, dat tot voor kort de gevel van slagerij Gelderblom in de Laanstraat sierde.

Dit zeer zware gietijzeren bord van ± 50x50 cm is fraai beschilderd en versierd. De wapens van Waldeck en Oranje-Nassau komen erop voor, zodat het uitstekend van pas komt op de a.s. Emma-tentoonstelling.

De heer Gelderblom kreeg enige tijd geleden van de Gemeente Baarn het bericht, dat het bord van zijn gevel verwijderd moest worden. Onmiddellijk dacht hij aan de Oudheidkamer, een uitstekend idee dat meer navolging verdient.

Het verwijderen van het bord had echter nog wel enige voeten in de aarde. Aanvankelijk werd door twee van onze leden met behulp van ladders getracht het bord te lichten, maar toen dit niet lukte, werd de brandweer ingeschakeld.

Ons lid Leen Bakker en tevens bekend brandweerman heeft vervolgens dit karwei met behulp van een graafmachine geklaard. Wij danken alle helpers voor hun medewerking en in het bijzonder de heer Gelderblom zelf, zonder wiens bijzondere gift de Oudheidkamer verstoken zou zijn gebleven van dit fraaie voorwerp uit Baarns verleden.

o-o-o-o

UITNODIGING AAN ALLE LEDEN !!

=====

Dinsdag 11 december a.s. viert de Historische Kring Baerne haar tienjarig jubileum. Een bijzondere gebeurtenis, die we natuurlijk op historische wijze gaan vieren.

Wij nodigen daarom alle leden van de Historische Kring Baerne uit om dinsdag 11 december a.s. om 20.00 uur in het Trefpunt aanwezig te zijn.

Allerlei foto's van talloze activiteiten van de laatste 10 jaar zullen we kunnen bekijken, waardoor automatisch diverse herinneringen zullen worden opgehaald. Heeft u zelf nog foto's, dan hopen we dat u deze op 11 december zult meenemen. Tevens zullen op deze avond de drie prijswinnaars bekend gemaakt worden van onze historische fotowedstrijd (zie aankondiging in de Baarnsche Courant).

Ons volgende nummer van Baerne zal trouwens geheel in het teken staan van dit jubileum. Heeft u soms bijdragen, dan weet u ons redactie-adres wel te vinden.

Bij voorbaat onze dank en tot spoedig ziens op 11 december!!

o-o-o-o

DE GESCHIEDENIS VAN HET BREIEN IN NEDERLAND - EEN ONDERZOEK

=====

De geschiedenis van het breien in de Nederlanden is veelomvattend. Niet alleen waren er in het verleden meesterbryders die zelfs in gildeverband werkten, maar ook kleine meisjes die met klamme handjes het insteken, omslaan, doorhalen en af laten glijden trachtten te beheersen.

Over die meisjes gaat mijn onderzoek van waaruit ik in 1985 een boek hoop te maken. Uit vorige onderzoeken zijn de boeken "Visserstruiken van Nederland" en "De techniek van het Kantbreien" voortgekomen,

Het blijkt echter dat over de brei- en naaischolen bitter weinig materiaal bewaard gebleven is. De werkstukjes waar de meisjes urenlang op gezwoegd hebben zijn veelal verdwenen. Ook de boeken en schriften van de lesgeefsters zijn haast niet te vinden. Daarom mijn verzoek aan u:

Weet u anecdoten of wetenswaardigheden of bent u zelf op zo'n school geweest?

Bent u in het bezit van werkstukjes en/of boekjes?

Interessant vind ik het om te weten hoe het breien in het maatschappelijk leven gekwalificeerd werd. Werd brei- en naai- onderwijs uitsluitend gegeven aan meisjes uit de arbeidersstand of ook uit de middenstand? Was er in een eventuele kwalificatie verschil van plaats tot plaats? Was het doel van het onderwijs het opleiden tot vakvrouw? Waren de lesgeefsters vakvrouwen of sociaal voelende amateurs? Hoe beleefden de leerlingen de lessen? Hoe lagen de verhoudingen binnen de geloofsverschillen? Mocht bijvoorbeeld een katholiek meisje naar een protestants brei- schooltje? Of een Joods meisje naar een katholiek klasje?

Mocht u mij willen helpen met mijn onderzoek, dan zal ik graag een afspraak met u maken.

Henriëtte C. van der Klift-Tellegen
Javalaan 11a
3742 CN BAARN
Tel. 02154 - 21510

o-o-o-o-o

LEZINGEN

=====

Voor het eerst sinds lange tijd organiseert de V.U. Baarn weer middaglezingen. Toegangsprijs per lezing f 6,--.
Intekenen op de gehele serie van 3 lezingen à f 15,-- is mogelijk onder code 4.04.

MARMEREN ARCHIPEL DER GRIEKSE EILANDEN

Code 4.01

Causerie met dia's door Mr Henrik Scholte,

Specialiteit van de heer Scholte is vooral de Griekse eilandenwereld, waar zoveel oorspronkelijke Aziatische cultuur oer-Grieks hervormd is tot de grondslagen van onze Europese beschaving. Dat gebeurde in eeuwen die al liggen vóór de Gouden Eeuw van het klassieke Athene: Apollo en Artemis, de Griekse tweeling, werden op het eiland Delos geboren, de grote archaische dichters Homeros (Chios), Sappho (Lesbos) en Archilochos (Paros) kwamen van deze archipel die tevens het schoonste marmer ter wereld leverde voor zoveel beroemde kunstwerken.

De heer Scholte is de auteur van een tiental boeken over Griekenland. In 1983 verscheen zijn laatste gids over "De Griekse eilanden", samen met Drs. Stella Lubsen en aquarellen van Ilse Leverland.

In de Speeldoos, donderdagmiddag 11 oktober, aanvang 14.30 uur.

Mevrouw Ilse Leverland exposeert haar aquarellen in de gang van de Speeldoos, Rembrandtlaan 35, van 28 september t/m 12 oktober.

JAN VAN EIJCK EN ZIJN TIJD

Code 4.02

Lezing met dia's door mevrouw J.M. Zuiderent-Fokkinga.

Lezing over de schilderkunst van de late middeleeuwen. De Vlaamse en Noord-Nederlandse primitieven.

In de Speeldoos, donderdagmiddag 1 november, aanvang 14.30 uur.

EEN NIEUWE KIJK OP HET OUDE INDIE

Code 4.03

Lezing met dia's door Karin Schaedtler.

Karin Schaedtler - als fotograferend wereldreiziger voor velen geen onbekende meer - maakte in 1978 een rondreis door Indonesië. Het was de vervulling van een jarenlang gekoesterde wens, versterkt nog door het feit dat vele van de andere reizen, welke zij in haar dia-causerieën weet te verhalen, tot dicht in de buurt, tot vlak er langs, maar nimmer door Indonesië voerden.

Terug uit Indonesië vond zij dit land één van haar geweldigste belevenissen van het reis-carrière.

Haar geïllustreerde reisverslag voert ons over de eilanden: Java (met o.a. bezoek aan Jakarta, Buitenzorg, Bandoeng, Yogyakarta (met de Borobudur) en Oost-Java (Tretes en verblijf op een koffieplantage); Bali (het eiland met tienduizend tempels) en Sumatra (met o.a. bezoeken aan Padang, Bukittingi (het vroegere Fort de Cocq), het Maninjau-meer, Medan en het Toba-meer (met Batakdorpen op het eiland Samosir).

In Patria, Nassaulaan 58, op donderdagmiddag 15 november, aanvang 14.30 uur.

PROGRAMMA

=====

- Donderdag 18 oktober : Officiële opening van onze tentoonstelling "Koningin Emma en Baarn in haar tijd" in het Koetshuis van Kasteel Groeneveld. De tentoonstelling zal geopend zijn op vrijdag 19, zaterdag 20, zondag 21, alsmede zaterdag 27 en zondag 28 oktober van 11.00 - 17.00 uur. Uitsluitend na afspraak (scholen e.a. groepen) is de tentoonstelling eveneens te bezichtigen in de tussenliggende week van 22 t/m 26 oktober.
- Dinsdag 6 november : Dia's van oud Baarn zullen gedraaid worden door de heer C. v.d. Steeg in Het Trefpunt bij de Nicolaaskerk, te bereiken over het pad rechts langs de kerk.
- Donderdag 29 november : Verguldavondje o.l.v. mevr. G.W.S. Astrovan Hasselt. Daar de bijzondere speculaas-koeken vooraf besteld moeten worden, is opgave voor 15 november bij onze secretaris of één der andere bestuursleden noodzakelijk. Aangezien de koeken nogal prijzig zijn, zien wij ons genoodzaakt van de deelnemers een bedrag van f 5,-- p.p. te vragen. Ook niet-leden zijn van harte welkom. Van hen wordt echter een bedrag van f 7,50 gevraagd als bijdrage in de kosten. Plaats: onze kelderruimte onder het Gemeentehuis.
- Dinsdag 11 december : Viering van ons tienjarig bestaan in Het Trefpunt bij de Nicolaaskerk. Daar de pauzes tijdens onze lezingen-avonden bijzonder gezellig plegen te zijn en er vele geanimeerde gesprekken plaatsvinden, meent uw Bestuur er goed aan te doen tijdens deze avond een royale plaats in te ruimen voor het onderling contact. Herinneringen zullen ongetwijfeld worden opgehaald en we zouden iedereen die over foto's (geen dia's) beschikt van excursies, tentoonstellingen of wat voor evenementen van de Kring dan ook, willen vragen deze mee te nemen. Er wordt uiteraard voor een hapje en een drankje gezorgd. Twee historische figuren, t.w. Pieternel en Thomasvaer, zullen de afgelopen tien jaar nog eens onder de loupe nemen, terwijl wij u bovendien onze nieuwste aanwinsten op filmgebied gedurende zo'n 20 minuten hopen te laten zien. Aanwinsten dan op historisch gebied, nl. oude journaalfilms van Baarn uit de twintiger en dertiger jaren.
- Dinsdag 15 januari : De heer H.L.W. Serné, historicus, met als hobby koken, zal ons vertellen over "Eten en Drinken in de Middeleeuwen". Plaats: Het Trefpunt bij de Nicolaaskerk.